

CIMELIA

0

171

Kalkomp

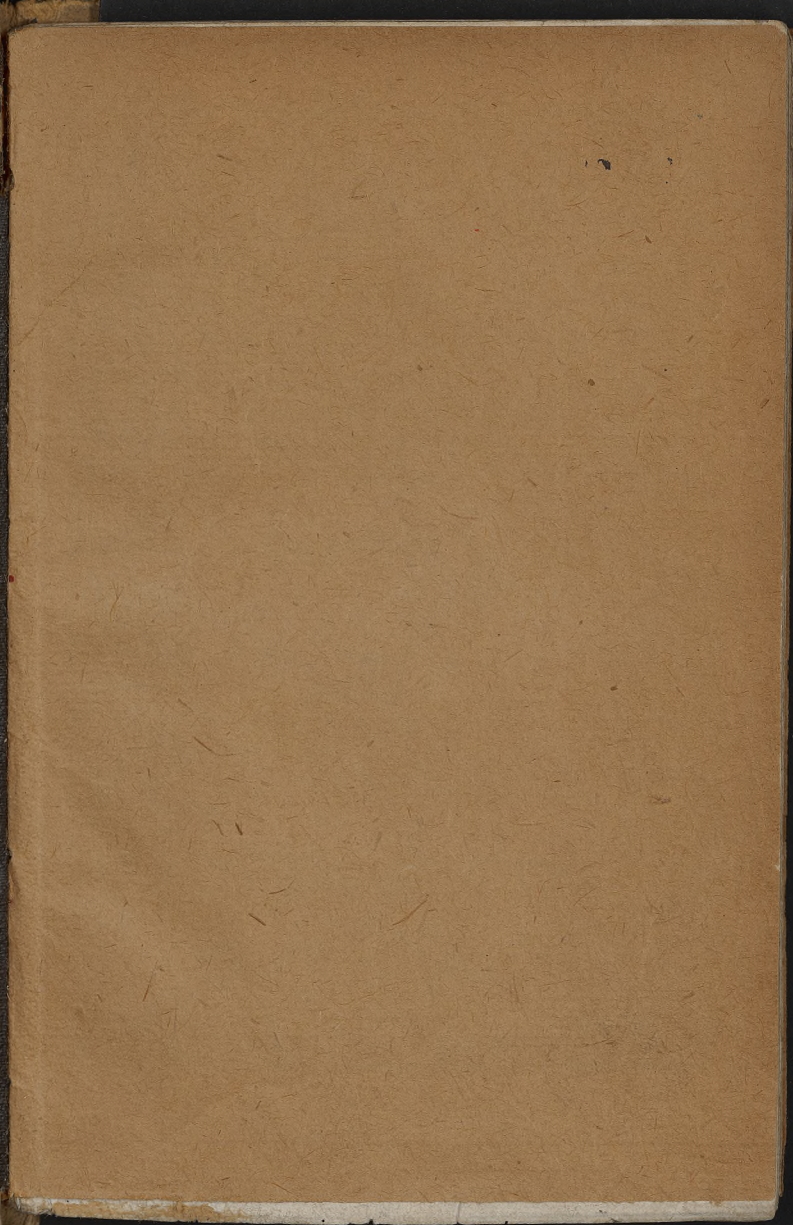
VI. a. 210.

171

CIMELIA

Teolog. pol. 7217.

Cracovia 1534.

DESERASMI ROTERO

DAMI LIBER CVM PRIMIS
pius, de præparatiõe ad mortẽ,
nunc primũ & conscriptus
& aditus.

PRVDECI

צו לביתך כי מת
Esa. 38.
אתה ולא חתה

SPE S

Dispone, domus tua, quia morieris,
& non uiues.

μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Χριστῷ ἀπα-
θνήσκουσιν Apo. 14.

Mihi uiuere Christus est, & mori lucrũ.
Phi. I.

DES. ERASMVVS ROTE

RO. CLARISS. V. D. THOMAE.

comiti Vultisherie & Ormaniae. S. D.

AD ipsum Christianae philosophiae colophonem me uocas uir clarissime, sed pietatis studio quam fortunae ornamentis clarior, dum adhortaris ut superioribus addam uel breuem comentariū, quomodo se quisq; ad mortem praeparare debeat. Hic est enim extremus humane uitae ueluti fabulae actus, unde pendet uel eterna felicitas hominis, uel aeternum exitium. Hic est supremus cum hoste conflictus, à quo Christi miles sempiternū expectat triumphum si uicerit, sempiternam ignominiam si uictus fuerit. Equidem in hoc negotio iamdudum totus eram, quum adhortatio tua mihi ueluti calcar accessit currenti. Quanq̃ tum quidē uni mihi philosophabar. Sed tua pietas cupit ut hic quoq; fructus per nos fiat multorum cōmunis. utinam domini benignitas lagetur sanctissimis uotis tuis meoq; conatui felicem euentum, ego certe non reluctabor illius uoluntati, cuius instinctu hoc meū obsequium abste postulari arbitror. Vale,

Apud Friburgū Brisgoe Calend. Des

cemb. M. D. XXXIII.

cin. 0. 141

BIBLIOTH. UNIV.

SECELLONICAE

DES. ERASMI ROTE.

LIBER QVOMODO SE QVIS

q; debeat preparare ad mortem.

OMNIVM TERRIBILIVM MAXIME terribilis est mors, ait quidam magni nominis Philosophus, sed qui non audierat cœlestē illū philosophum, qui nos docuit non uerbis tantum, sed evidentibus etiam exēplis, hominem morte corporis non perire, sed distrahi, animā uelut ē molestissimo carcere educi in beatam requiē, corpus item aliquando ad gloriæ societatem reuicturū. Non audierat illud ἁγίου πνεύματος, spiritus: Beati mortui qui in domino moriūtur. Non audierat Paulum lamentantē, ac suspirantē, Cupio dissolui & esse cū Christo. Et mihi uiuere Christus est, mori lucrum. Sed mirandū non est, si qui credunt totū hominē morte perire, nec habent hanc spem, quam sola in Christum fides nobis porrigit, quum aliorū mortem deplorant, tum suā horrent atq; abominantur. Illud potius mirandum, tam multos esse mei similes, qui quum uniuersam philosophiā Christianā & didicerint & profiteantur, tamen sic expauescunt mortē quasi aut credant nihil hominis superesse ab exhalata anima, aut Christi promissi diffidant, aut de se prorsus desperent, quorū primū est Sardapanalictorum, alterum incredulorū, tertium dei misericordiam ignorantū. Hac in parte similes uidentur gentibus quæ deum ignorant. Deum enim ignorat, qui nescit illum esse infinite misericordiæ. Illud extra cōtrouersiam est, quod hominum uulgus sic expauescit ad mortis recordationē,

Aristoteli

Apoc. 14

Philip. 1.

DE PRAEPARATIONE

- Rom. 14.** partim ab infirmitate fidei p̄ficiſci, partim ab amore rē
rū mūdānarū. Nescit trepidare qui cū Apostolo plena fi
ducia dicit, siue uiuimus dom̄io uiuimus, siue morimur do
mino morimur. Itaq; siue uiuimus siue morimur domini
sumus. Quod aut̄ dominus semel in suā tutelā recepit, pe
rire nō potest. Hinc illa prophetica uox imperterrita mē
tis testis: Si ambulauero in medio umbræ mortis, non ti
mebo mala, quoniam tu mecum es. Neq; enim dominus
fidelis unq̄ deserit qui se totos in illius fidem tradiderūt,
sed custodit eos ut pupillam oculi sui. Siquidē ille domi
nus uitæ est pariter ac mortis, cui nihil est mortuum: sed
uiuunt omnia, quæ ipsi per fidem adherent. Ex fidei im
becillitate nascitur amor incōmodorū temporaliū. Nam
si toto pectore crederemus, quæ deus promisit nobis per
filium suū Iesum, facile uilescerent omnia huius uitæ oble
tāmēta, ac mors quæ ad illa molesto quidē illo sed breui
traiectu trāsmittit, minus esset formidabilis. Clamat ille
Eccle. 41. sapiens Hebræus: O mors, quā amara est memoria
tua. Sed quid addit? Homini pacem habenti in substantijs
suis. Non ait, habenti diuitias: nam multi homines p̄ij,
possederunt diuitias: sed in his acquiescenti. Quod de fa
cultatibus dictum est, idem sentiendum de honoribus, uo
luptatibus, uxore, liberis, cognatis, amicis, de f̄r̄na, iu
uentute, bona uale tudine, breuiter de cōmodorum omni
genere, quæ mors p̄ijs simul ac impijs eripit. Quo imp̄s
suis aliquid diligimus, hoc grauatiſ ab illo diuellimur.
Horatius. Si quid mirabere, pones inuitus, ait quidā absq; Christo
sapiens. Miratur aut̄ hæc temporaria quisquis in illis cō
quiescit,

quiescit tanq̃ proprijs perpetuisq; bonis, quum hæc omnia comodatitia sint ac momentanea, non tantum æquo animo uerum & cum gratiarum actione ponenda, quotiescunq; repetit is qui dedit. Nam in huius mundi bonis cōquiescere, frui est, quibus oportuit uti, atq; hoc ipsum etiam obiter ac uelut in transitu: quemadmodū admonet Apostolus Corinthios, Reliquum est, fratres, ut qui habent uxores tanq̃ non habentes sint, & qui flent tanq̃ nō flentes, & qui gaudēt tanq̃ non gaudentes, & qui emūt tanq̃ non possidentes, & qui utuntur hoc mundo tanq̃ non utantur. Preterit enim figura huius mundi. Viatores sumus in hoc mundo, non habitatores, in diuersarijs, aut ut melius dicā, in tabernaculis peregrinamur, non in patria uiuimus. Tota hæc uita nihil aliud est quā cursus ad mortem, isq; perbreuis: sed mors ianua est æternæ uitæ. Apud Iudeos quoniam contractus ad certū diem fiebat̃ur ex legis præscripto, quo tēporis interuallū erat breuius, Hoc leuior erat rerum indicatura. Quanto igitur uiliora nobis esse debent hæc omnia momentanea, tot casibus obnoxia, quæ ut nullus casus eripiat, certe mors omnib; adimit omnia. Adde huc quod qui currunt in stadio, uident quantum spaciū à tergo reliquerint, quantum supersit ad metam, & olim qui Iubileum expectabant sciebant quandiu liceret frui rebus emptis. At nemo mortaliū est, qui certo norit se postridie uicturū: currimus sed mortem habentes in pedibus, imo toto corpore nobiscum circumferentes. Vitam gratis accepimus à domino, sed hac lege, ut omni momento reddamus reposcenti.

I. Corin. 4.

Leuit. 25.

DE PRAEPARATIONE

Tam ut contingat senectus, quæ quàm paucis contingat,
 nullus ignorat: quid est per deum immortale, tota ho-
 minis ætas, nisi breuissimū studiū, in quo uelimus, nolimus
 assidue currimus, siue dormiamus siue uigilemus, siue de-
 liciemur, siue discruciemur. Rapiunt nos torrentis in mo-
 rem perpetuus seculorum cursus, etiam si nobis aut alijs
 uideamur conuiescere. Ergo si precia rerum mundana-
 rum breuitate temporis æstimemus, uilissima sint oportet,
 quæ nec horam habent certam. Quæ uero parui æstima-
 mus, ab ijs facile diuellimur. Quemadmodum qui domi
 non agunt, sed peregrinantur, si quid in diuersorijs aut
 in uia cōmodi sese obtulerit non admodum adiungunt ani-
 mū, quippe mox relicturi quod delectat, si quid incōmo-
 di, facile perferunt: sic cogitantes, hic prandeo, alibi coe-
 naturus. Quæ uidentur inquit Paulus, temporaria sunt,
 2. Corin. 4 quæ non uidentur æterna. Atque hæc est magna Christia-
 nae philosophiæ pars, quæ nos morti præparat, ut contem-
 platione rerum æternarum ac cœlestium, discamus tem-
 porariarum ac terrenarum contemptum. Plato totam
 philosophiam nihil aliud iudicabat, quàm meditationem
 mortis. Meditationem autē dixit, præparationē ac uelut
 exercitationē ad mortē, non aliter quā tiro cum hoste depu-
 gnaturus, ad palum exercet sese: quo dicto nihil salubrius,
 siquidem à philosopho philosophice dictū, Christiani
 Christiano sensu accipiamus. Neque enim cōtemplatio ma-
 thematicarum formarum à materijs abstractarū, aut ide-
 arum Platoniarum imaginatio præstat, ut bene moriamur,
 sed si fidei oculis subinde speculemur omnem humanam

rum sensum excedentia bona, quæ deus per filium suum
 Iesum promisit ipsi fidentibus, mala quæ cōminatus est
 incredulis & inobedientibus. Hæc deterrebunt à peccā-
 do, illa prouocabunt ad bene agendū. Est quidem ætero-
 na ueritas in quibusdam disciplinis humanis, sed quæ nea-
 mini conciliat ueram beatitudinem. Hic æternus est qui
 promisit, æternus per quem promisit, æterna sunt quæ
 promittit, æternam felicitatem adferunt cum fide amplexa-
 tentibus, æternam infelicitatem negligentibus. Hæc me-
 ditatio mortis, est uere uitæ meditatio nec solū hoc præ-
 stat, quod pollicetur philosophus, ut anima minus gra-
 uate demigret è corporis domicilio, uerumetiam ut cum
 alacritate spiritus uelut ex obscuro molestoq; carcere ge-
 stiens exiliat in beatā libertatem, ac lucem illā uere ama-
 bilem quæ noctem nescit. Corpus enim quod corrumpi-
 tur aggrauat animam, ac terrena habitatio deprimit sen Sapi. 9.
 sum multa cogitantem. Eoq; clamat diuinus ille citharce-
 dus, Educ de carcere animam meā, ut confiteatur nomini Psal. 141.
 ni tuo domine. Summa felicitatis humanæ est, contēpla-
 ri & laudare conditorem, redemptorem & gubernato-
 rem suum. Ad hunc enim finem conditus est homo. Hæc
 felicitatem hominis frequenter interpellat huius corpus-
 sculi quod circumferimus imbecillitas, tot necessitatibus,
 tot malis, tot periculis obnoxij. Itidem & Beatus Pau-
 lus grauatus carneo tabernaculo, miserabiliter inge-
 miscens clamat, Infelix ego homo, quis me librabit
 de corpore mortis hoc? Vidit enim summe beatos Rom. 7.
 esse, qui habitarent in domo domini, laudantes illum in
 A iiij secula

DE PRAEPARATIONE

secula seculorum. Sic affecti sunt homines uere pij, quorū licet corpore degant in terra, tamen thesaurus, cor, & cōuersatio in cœlis est. Sed paucorū est ista fortitudo, nō omnibus datū est cum Paulo dicere, Mihi uiuere Christus est, & mori lucrū, & cupio dissolui & esse cum Christo. Nos hanc consolationem infirmi paramus infirmis, quibus tamē perfectorū exempla ueluti stimuli sunt ad robur spiritus parandum. Est igitur per omnē uitam hac mortis meditatio exercenda ac subinde excitanda fidei scintilla, ut crescat & corroboretur, cui copulata charitas alliciet spem, quæ non pudefacit. Nihil aut horū ex nobis habemus, sed dei dona sunt, assiduis precibus ac uotis ambienda si desint, si adsint augenda, ut crescant. Quo fides charitate speq; comitata est firmior, hoc minor est trepidatio. Quod enim pleriq; sic abhorremus à mentione mortis, maxima ex parte, ut dictum est, fidei infirmitas in causa est. Atqui de dei promissis oportet esse fiduciam multo certissimā. Siquidem is est unus qui natura uerax, seipsum abnegare non potest. Cui canit Psalter ille eximius: In æternum domine permanet uerbū tuum, In cœlo & in seculum ueritas tua: qui & de seipso pronunciat in euangelio, Cœlum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt. Quid autem promisit? Promisit uictoriam mortis, uictoriam carnis, mundi, & satanæ, promisit remissionem peccatorum, promisit centuplum in hoc seculo, & uitam æternam in futuro. Sed quomodo promisit? Per iusticiam nostram? Nequaquā, sed per gratiam fidei quæ est in Christum Iesum. Quoq; securiores

securiores essemus, prius illud chirographum quod nobis
 infeliciter descripserat primus Adam, irritum fecit ac de-
 leuit, affigens illud cruci, deditq; nobis chirographū gra-
 tia, quod consignauit proprio sanguine, & innumeris
 prophetarū, apostolorum, Martyrum ac uirginū testio-
 monijs cōfirmavit, qui suo quoq; sanguine subscripserūt.
 Subscripsit et uniuersa sanctorū ecclesiā. Addidit interim
 & arrabonem spiritus, ne ulla ex parte uacillare possit
 nostra fiducia. Nec his contenta dei bonitas, huius uictō-
 riæ exemplum euident & insigne dignata est omnibus
 exhibere in filio suo unigenito. Quod enim ille uicit, utiq;
 membris suis uicit, qui se totum nobis impendit. Quid
 enim nos uermiculi poteramus ex nobis? Christus est ius-
 ticia nostra, Christus uictoria nostra, Christus spes &
 securitas nostra, Christus triūphus & corona nostra. Ille
 natus est puer, sed quod non omisit Esaiās, nobis natus
 est, nobis datus est. Itidem nobis docuit, nobis sanauit
 morbos, eiecit dæmones, nobis esuriit ac sitiit, nobis cō-
 tumelijs affectus est, nobis sub mortis tempus angore
 tædioq; uitæ percussus est, nobis sudauit sanguinem,
 nobis uinctus ac cæsus est, nobis mortuus est ac reuixit,
 deniq; nobis sedet ad dexteram patris. Dum omnia ma-
 la nobis debita in se recepit, ea nobis superanda tradidit,
 uidelicet, iam fractis illorum uiribus, ac pro modo affli-
 ctionū addito spiritus robore. Monstrauit uincendi uiam,
 addit certandi uotū, certantibus auxiliū suppeditat. Sic il-
 le uincit in nobis, si modo nos in illo maneamus. Mane-
 mus autem per fidem & charitatē. Si quis requirat, ubi

DE PRÆPARATIONE

nam extet hoc chirographū, quod nos securos reddat, in scripturis Canonicis, in quibus legimus uerba dei non hoc minus. His non minus habendū est fidei, quā si deus illa tibi proprio fuisset ore proloquutus. Ausim dicere, & aliquid amplius. Nam si deus per creatam aliquam speciem tibi loqueretur, fortassis quorundā piorum hominū exemplo subhæsitares, nunquid fuci lateret in imagine. At istam hæsitationem omnē nobis penitus exemit ecclesiæ Catholice perpetuus consensus. In hoc ergo chirographo per omnē uitam philosophari, optima ad mortem præparatio est. Quemadmodum ait Apostolus, ut per

Rom. 15. patientiā & cōsolationem scripturarū spem habeamus.

Rursus si quis querat quomodo & quando Christus hæc deuicit, Carnem deuicit ac uincendi rationē ostendit, quā iuxta naturam assumptam mortem exhorrecens ait patri. Verum tamen, non sicut ego uolo, sed sicut tu. Et alibi de se testatur, non ueni ut facerem uoluntatem meā, sed eius qui misit me. Nihil est tam horribile nature humane, quod auxilio Christi non superetur, si nos totos

1. Regū. committamus ac submittamus uolūtati diuinæ, & in gra

2. Reg. 10. uissimis afflictionū procellis semper illud optimi senis ac

& 15. laudatissimi regis habeamus in animo: dominus est, faciat quod bonum uidetur in oculis ipsius. hæc uerba magica nō sunt, sed omnibus incantamentis efficaciora. Quæ quisq;

ex animo pronunciarit, & in hac fiducia perstiterit, non est quod despenet, etiam si uniuersum malorum agmen unā cum ipsis inferis in unum irruat hominem. Omnipotens est qui pugnat pro nobis, quiq; loquitur in Psalmo:

Cum

AD MORTEM.

Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & gloria-
ficabo eum. Cum audis, cum ipso, noli tuas vires expende-
re, sed auxiliantis potentiā respice. Cum audis, eripiam
eum, noli despondere animū, si diutius urget afflictio. Fa-
ciet ille sine dubio quod promisit, & nouit quando expe-
diat te leuari malis. Cum audis, glorificabo eum, certum
habeto te quemadmodū Christo fuisti consors crucis, &
gloriæ futurum consortem. Sed memento quid præcesse-
rit: clamauit ad me. Tuum est clamare, & clamare ad
dominum non ad mundi præsidia, non ad vires ac bene-
facta tua, sed ad dominū qui solus potest ab his malis eri-
pere. Nihil hominis matura fragilius, & tamen nemo
uerbis cosequi ualeat, quot, quā atrocibus malis ac terro-
ribus sit obnoxia. Vt enim omittā fulmina, terræ cōcuse-
siones, maris inundationes, telluris hiatus, bella, latrocini-
a, homicidia, ueneficarum artes: quis percenscat omnes
morborū formas? Et in his q̄ multi sunt, tam horrendi,
tamq; cruciabiles, ut ad solam mentionē contremiscat ho-
mo. quod genus sunt Epilepsis, paralyssis, exulceratio ues-
sica, Phrenesis. Taceo pestilentiarum subinde in peius se
se aduersus medicorum remedia innouantium crebros in-
cursus, ut uerissime dictum sit illud.

Mille modis leti miseros mors una fatigat.

Qui fieri possit, ut nos & corporib. & animis tam in-
firmis, tā immanibus procellis pares esse ualeamus? Pro-
sus actum esset de nobis, etiam si nullum accederet peccas-
tum, nisi dextera domini subleuaret imbecillitatē nostrā.
Superest mundus non mediocre certamen asserens pijs.

Mundum

DE PRAEPARATIONE

Mundum autē appello ueterem hominem cum actibus
 & concupiscentijs suis. Tametsi mundi nomine non ab-
 surde possis accipere homines huic mundo deditos, qui nū
 quā deserunt, nec unq̄ desinent summa ui belligerari ad-
 uersus christum & huius discipulos. Verum ad hoc certa-
 tamen animat nos dominus dicens: Confidite, ego uici mū-
 dum. Quā autē ille fuerit alienus à mundanarū rerum cō-
 cupiscentia declarat quum ait: Filius hominis non habet
 ubi reclinet caput suum. Nam in eo quisq; reclinat cap-
 put, in quo conquiescit animus, ac uelut indormiscit. Quā
 autē uiolentus improbus sit hic mundus, norunt qui serio
 conantur pie uiuere in Christo Iesu. Concupiscentias nos-
 tras in se recepit, sed non aliter quā recepit peccatum,
 pro nobis dependens supplicium quod nostris affectibus,
 & actis debebatur. Ceterū quicquid hic mundus habet
 machinarū, id totū expediuit in dominum, probra, infam-
 miam, insidias, potentiā, cruciatus, mortes. Quid non fec-
 cit mundus, ut Christi nomen funditus extingueret? Et ec-
 ce uiuit ac floret in cœlo pariter & in terra. Vicit autē
 dominus, non ut dormiremus, sed ne desperaremus. Ho-
 stem nobis tradidit non omnino mortuū, sed fractum ac
 uincibilem, quo nobis per certamen parata esset corona
 glorie. Si queras quomodo uincatur mundus, Ioannes in-
 timus Christi discipulus docet. Hec est, inquit, uictoria
 quæ uincit mundum fides uestra. Certa igitur fideliter,
 omni fiducia coniecta in dominum, nec dubita quin illius
 auspicijs præsidijsq; uictor sis euasurus. Restat peccatū
 in quo infelicitate nati sumus, & in quod post baptismum
 infelicius

Ioh. 16.

Luc. 9.

Ioh. 5.

infelicius reuoluti, pondus graue, quippe corpus & ani-
mū demergēs in tartara. Hoc quoq; onus nobis importabi-
le, dominus in se dignatus est recipere, quemadmodum
prædixerat Esaias, Disciplina pacis nostræ super eum, 53.
& liuore eius sanati sumus. Itē Apostolus: Eum qui peccatum non fecit, pro nobis peccatū fecit, ut nōs efficiere-
mur iusticia dei in ipso. Peccatū una res est quæ inimici-
cias gignit inter deum & hominem, quemadmodū tes-
tatur Esaias. At misericors pater, quum nulla reperi-
retur satis efficax hostia ad abolenda scelera generis hu-
mani, misit filium suum, agnū expertem omnis macule,
hac uere purā uictima mundū reconcilians sibi. Dixerit
hic aliquis: Si per Christum sublatum est peccatum, unde
fit, ut omnis mortalium uita peccatis undiq; scateat? Iam
enim & de bonis hominibus loquor. Non sustulit in to-
tum peccatum, sed uires illius fregit, non ut nullum sit in
nobis, sed ne regnet in nobis, quemadmodū regnat in his,
qui non fixerunt spei suæ ancorā in domino Iesu ac seruie-
unt concupiscentijs suis. Eoq; Paulus hortatur, ne com-
mittamus, ut peccatū regnet in nostro mortali corpore.
Relicta est nobis certandi materia, sed porrecta sunt ar-
ma, quibus muniti superemus. Sic efficimur iusticia dei
non ex operibus nostris, sed ex gratia dei: per quem? Per
ipsum, quem pro nobis peccatū fecit, & de peccato dāe
nauit peccatū. Restat Satanas & peccati & mortis pa-
rens ac princeps tenebrarū harum, cuius potentiam &
maliciosas artes nunq̃ cessantes, horrent filij lucis dum
trepidi clamant ad patrem, Ne nos inducas in tentatio-
nem, sed

DE PRAEPARATIONE

I. Pet. 5.

nem, sed libera nos à malo. Hic est ille tentator & accusator fratrum, qui iuxta Beati Petri sermonem, circumit tanq̃ leo rugiens, querēs quē deuoret. Verū & huius asfultus dominus tū uicit ipse, tum uincere nos docuit. Frequenter adortus est dominū: hoc enim subindicat Lucas quum ait, & recessit ab eo ad tempus: sed semper uictus discessit. Quomodo uictus? Clypeo scripturarū repulsus, gladio uerbi dei confossus. Ergo quoties ille nobis suggerit, quod pugnat cum uoluntate diuina in sacris expressa uoluminibus, uerbi diuini mucrone confodiatur: atq; exemplo Dauidis, quinq; limpidissimis lapidibus de torrente scripturarum collectis deiiciatur. Sed nos cum hoc Goliath cōgressuri, prius abijciamus arma Saulis, quæ est paup̃eria superbiæ: hæc est fiducia mūdane sapiētiae, confidentia uirium ac meritorum nostrorum, quæ magis onerant quā muniunt: sufficiat nobis baculus fidei, qui consolat̃ur ac fulcit nos in hac peregrinatione, & quinq; uerba quæ beatus Paulus loquitur in ecclesia. Si urgeat improbius, audiat: Abi retro Satana. Iustius est obedire deo ad æternam felicitatem uocanti, quā tibi ad æternum pellicenti exitium. Hic præcipuas partes agit fides, Vnde Petrus, Cui resistite fortes fide. Crede scripturis, ac fiduciam omnem in Christo repone, & in manibus est uictoria. Est autē dæmoniorum genus, quod non eiicitur nisi per præcationem, & ieiunium. En habes alia duo tela. Probabile est autem Satanam, Quum toties frustra fuisset adortus dominum, in cruce omnes admouisse machinas, quum uideret instare mortē. Hic enim est extremus

I. Pet. 5.

confilio

conflictus, e cuius euentu, uel speratur æternus triumphus, uel expectatur nota sempiterna. Ait enim: Venit ad me princeps huius mundi, & in me non inuenit quicquã. Nec dubium est, quin quod ausus est in dominum, audeat & in mēbra domini. Sed quemadmodū ab ipso uictus est, ita per illum uincetur in nobis. Quū enim oppugnat eos in quibus Christus per fidem & charitatē inhabitat, cum ipso Christo bellū gerit in quo quādiu perseueramus turpius uincetur a nobis quam ab ipso domino superatus est. Omnia possum inquit Apostolus, in eo qui me corroborat. Satanas quicum nobis conflictatio est, dicitur princeps huius mundi, non quod ullum ius habeat in ullā partē creaturæ, sed quod in his quodammodo regnet, qui mundum diligunt. Cæterum qui nos tuetur, dominus est cœli & terre, qui solo nutu plus ualeat, quàm uniuersa demonū examina cum organis suis. Solus is potuit ingredi domum illius fortis, & ipso alligato diripere uasa illius. Quid adhuc superest tentationū? Mors, mors inquit illa, ad cuius mentionem contristantur omnia. Hec nec ui depelli, nec fuga uitari, nec artibus eludi potest. Primus naturæ affectus est, ut queq; res, quod est, tueatur. At mors aduersus hunc naturæ affectum minitatur exitium, hoc detestabilior, quod cōiunctissima diuidit. Nulla enim arctior copula quā corporis & animæ. Et tūc horrorem nobis domini clementia leniit. Primum quod ipse nostra causa non grauatus est mortis horrorem, & mortem ipsam, eamq; ignominiosam iuxta atq; acerbam in se recipere. Neq; quenq; sanctorū quamlibet insignium
 ab hac

Ioan. 14.

Math. 11.

DE PRAEPARATIONE

Heb. 9.

ab hac immunem esse uoluit, non Abraham fidelē, non Moſen familiariter dilectum, non Dauid uirum ſecundū cor ſuum, non ē prophetis quemq̃, non Ioannem Baptiſtam, de quo extet magnificum domini teſtimonium, non matrem unice dilectam, non ſaltem ē diſcipulis illum, quē prae ceteris amauit impenſe. A primo homine uſq; ad cōſumationem mundi, ſtatutum eſt omnibus ſemel mori. Vnde Græcis dicta μός & παρὰ τὸ μέρω, quod omnibus ex æquo ſit diſtributa, Regibus, Pontificibus, ſatrapis æque ac colonis & mendicis. Cuius igitur impaciētie fuerit, nolle tollerare malū, cū talibus tantis ac tam multis cōmune? Tu quod naturæ uelis nolis perſoluendū eſt, refugis cū omnibus ſanctis ſubire? Qui natura erat immortalis, pro te factus eſt mortalis, Et tu quū morti ſis natus, ac toties mortē cōmerueris, poſtulas unus omnium haberi immortalis? Hic igitur tecū reputa quot, & quas les habeas cōſortes, & æquiore animo feres conditionē tuā. Alioqui nihilo uerecūdius eſt indignari quod morituri ſumus, q̃ ſi indignemur, quod nati ſumus, aut quod homines cōditi ſumus non angeli. Hoc eſt primū mortis leuementū, haudquaquē exiguum. Id fiet efficacius, ſi ueram ſubducamus rationem, qualia ſunt quæ hic relinquimus. Multos enim diſcruciat mors, tantū intuentes quæ comoda hic relinquunt. Tum in mentem ueniunt, iucundus ſolis aſpectus, pulcherrima cœli machina, amœna mundi uernantis ſpecies, luſus conuiuia, uxor, liberi, domus, horti. Sed aperiendus eſt alter oculus, quo perſpicias, quanto plus malorū hic relinquo quam bonorum, & in his ipſis

AD MORTEM.

3

his ipsis quæ bona uidentur, quantum admixtum sit cala-
mitatis, & amaritudinis. Recurrat memoria p omnis uia-
te gradus, quâ sordida conceptio, quâ periculosa gesta-
tio, quâ miseranda natiuitas, quot malis exposita infan-
tia, quot obnoxia iniurijs adolescentia, quot uicijs inquie-
nata inuentus, quot curis districta uirilis ætas, quâ cala-
mitosa senectus: & haud scio an quenquam reperturus
sis tam felici forte natum, ut si deus concedat ijsdem ue-
stigijs ab ipso conceptu per omnē æli temporis seriem
ad senectutem recurrere, ijsdem fruituro bonis, eadem
perpeffuro mala accepturus sit conditionem. Quàm igitur
in signis incogitantia est, tantopere conturbari, quum
est deponendū, quod nobis si liceat ab integro repetere,
simus recusaturi. Omitto nūc mala, quibus hæc uita sic est
inuoluta, ut quidam ethnici iudicarint nihil à dijs, ut illo-
rum more loquar, homini datum beneficentius, quâ quod
addiderint facultatem abrumpendi uitam quoties uisum
fuerit, & nobilis ille poëta non dubitarit pronunciare
nullum esse animal homine calamitosius. Quod si leuis
est ethnici uatis auctoritas, Ecclesiastes ille sacer non ue-
ritus est scribere, meliorem esse diem mortis quàm nati-
uitatis. Tantum de malis, nūc de bonis. subducito ratiōem
quātum curarum ac molestiarum attulerint opes, à qui-
bus nūc diuelli nō potes. Quanto plus aloes quàm mela-
lis attulerit uxor, cuius amore nūc horres mortē. Quan-
tum attulerit solitudinis liberorum educatio, quantum
offensionum ac dedecoris illorum mores. Adde his animū
hominis semper in peius uergentem. Vt enim non sit in

B

omnibus

DE PRAEPARATIONE

omnibus, certe in plerisq; uerum est illud Augustini, Qui maior est etate, maior est iniquitate. Deniq; pone ad dexteram huius uitae commoda, ad leuam incommoda, & expende totius aui quod hic agimus breuitatem. Infantia non sentitur, adulescentia praeteruolat aliud agentibus, iuuentus excipitur uarijs curis, senectus obrepat imprudentibus. Quid autem est haec tota summa, nisi punctum ad illam aeternitatem ad quam emigramus, siquidem hic pie uiuimus: extrahimur, si impie. Harum rerum seria contemplatio non leue remedium est aduersus horrorem mortis. Alterum est, hoc etiam efficacius, quod dominus pro te moriens effecit, ut mors quae prius erat transitus ad inferos, nunc sit ianua coeli, & quae olim fuit initium aeternorum cruciatuum, nunc sit aditus coelestium gaudiorum, ut iam Christo fidentibus mors non solum damnosa non sit, sed summopere lucrifera. Ac ne qua pars hominis desideraretur, ipse resurgens cum sanctis compluribus fecit nobis certissimam spe, fore ut corpora reuiuiscant in nouissimo die, iamq; glorificata recipiant suam quaeq; hospitem animam, solatio deinceps futura, non oneri. Sed de morte mox incidet dicendi locus. Ut autem peragamus, quod nunc agimus, Superest his omnibus in unum aceruum conflatis terribilius malum, Tartarus, unde negant redire quenquam, absorbens omnia, nec unquam reddens deuorata. Hoc est baratrum desperationis, & ut Apocalypsis loquitur, mors secunda.

21. Cogitet quisq; qualis sit illa uita, ubi summum malorum est immortalitas, ubi magna cruciatus pars est damnationum

monum & impiorum. hominum societas, ubi ignis unūq̃
 extinguendus, ad quem noster collatus, mera glacies est:
 adde quod illic incendiū est minima dolorum portio, qui
 tamen tanti sunt, ut ab hominis intellectu comprehendi
 non possint, sicut nec piorum felicitas. In malis licet gra-
 uissimis, licet diutinis, aliquid tamen leuamenti adfert spes
 ueluti stellula quēdā procul allucens in dēfissima caligi-
 ne, sed gehenna cum summis malis summā habet despe-
 rationē. Huius igitur horror superat omnem horrorem,
 quem tamen clementissimus redēptor ut nobis mitigaret,
 in sese recipere dignatus est. Quod in horto expauit, &
 angore extremosic coreptus est, ut sudaret sanguinem,
 nostræ naturæ erat infirmitas. Quod autē affixus cruci
 clamat, Deus meus, deus meus quur deseruisti me? Lon-
 ge à salute mea uerba delictorum meorum, uidetur gehē Math. 27.
 næ horrorem animo persensisse. Quid enim superest à Psal. 21.
 deo destitutis, nisi extrema desperatio? Nec mirum uide-
 ri debet, si hanc trissimam affectionem in se recepit, qui
 peccata omnium in se receperat, ut utrunq; malum nos
 nostris uiribus insuperabile, sua misericordia redderet
 superabile? Nec ista minuunt dignitatem redemptoris,
 sed ineffabilem arguunt charitatem erga genus humanū
 Sub eiusdem typo Dauid loquitur in Psalmis: Circūdē-
 runt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis contur- 17.
 bauerunt me, & præocupauerunt me laquei mortis. Nos
 gehennā merueramus, ille innocens expauescit pro nobis
 quo si similis affectus inuadat animū nostrum ex celerū
 consciētia uel ex imbecillitate naturæ, nō abiciamus nos-

DE PRAEPARATIONE

metipfos, sed in Christum intentis oculis etiam desperando speremus. Desperet licet caro, desperet ratio, tamen ex psis inferis fides clamet ad dominum, quemadmodum Ionas iam deploratus de uentre Ceti clamauit & exauditus est. Nam & id cōmonstrat psalmus, quum protinus adiungit. In tribulatione mea inuocaui dominū, & ad deum meū clamaui. Et exaudiuit me de templo sancto suo. Dei templū ecclesia est, hæc est arx fidei, urbs fortitudinis nostræ Sio. Huc si quis uel ab extremis inferis intendat clamorū uiua adhuc scintilla fidei, exauditur. Ergo quum uniuersæ uires hominis demersæ sunt ad inferos, fides tamen clamet cum beatissimo Iob. Etiam si occidat me sperabo in eum. Nam hoc est cum fiducia magistro Abraham contra spem in spem credere. Hæc igitur tanta mala domini bonitas nobis non mitigauit ac fregit tantū, ut licet laceessant ac territent, tamen extinguere nō ualeant, uerum etiā extrema damna nobis uertit in optimū lucrum. Quid enim ledit peccatū adherentes Christo? Quid? nisi ut ubi abundauit peccatū, abundet & gratia & plus diligat, cui plus dimissum est. Quid proficit Sathanas indefinenter incessens membra Christi? Quid? nisi quod auget illorum præmia, & illustrat coronas. Quin & ea mala, quæ nobis iuxta mortalitatis condutionem cū pijs pariter & impijs sunt cōmunia, redēptoris clemētia uertit nobis uel in lucrū, uel in medicinā, q̄q̄ & hic lucrū est: in lucrū, si ā peccatis immunes ista toleranter fecerimus domino gratias agentes pro omnibus: in medicinā, si quid residet in nobis repurgandū uel sectione uel ustrura, uel

ra, uel amaro pharmaco. Quo de genere sunt, morbus paupertas, senectus, orbitas, aliaq; innumera, quibus tota hominum uita est undiq; obsita. Hæc si nos ad murmur desperatione, aut blasphemiam pertrahūt, Satanae fiunt instrumenta, proq; remedijs fiunt uenena. Sin ob id tantū perferuntur, quia uitari non possunt, quo animo complures, qui christum ignorabant, constanter cruciatus ac mortem pertulerunt, natura sunt afflictiones. Sin ea tanquam de manu propitij parentis obedienter atq; etiam cum actione gratiarū recepimus, reputantes quāto accrebiora cōmeruimus, & q̄ dira Christus innocēs passus sit pro nobis cōmeritis, iā non sunt afflictiones, sed salubria remedia, aut cœlestium præmiorū incrementa. Illic agende gratiæ indulgentissimo parenti, qui flagellat omnem filium quē recipit, interim mollibus ac breuib; remedijs sanans ulcera nostra, ut parcat in futuro seculo: Hic laudanda Imperatoris nostri benignitas, qui militibus suis ministrat uirtutis materiam ut coronet māgnificētius. Vtrobq; magnum est lucrum, nisi forte mediocre lucrū uidetur, quum capitali morbo laborans, deuorat amara catapotia, leuiq; ac temporaria molestia, & mortis periculum effuit, perpetua sanitatis dulcedine fruitur, aut quum milles ob unius hortule conflictum, summas per omnem uitam opes, summosq; honores consequitur. Et hoc quoq; pacto dominus noster clementissimus omnia pertrahit ad se, si modo ad signū illud in sublimi propositum oculos intenderimus. Attrahit ad se omnia mala nostra, cœq; uertit in lucrum nostrum, & gloriam suam,

Heb. 12.

DE PRAEPARATIONE

quam nobis sibi per fidem insitis communicat. Quid autem
lucrificant, qui in rebus aduersis oculos auertentes à Chri-
sto, deo obmurmurant? Hoc ipsum quod necessario per-
ferendum est molestiae, sibi conduplicant, uel decuplant ue-
rius, & pharmacum male sumendo uertunt sibi in letale
uenenum. Hæc nimirum est sublimis & efficax philoso-
phia, ac mortis meditatio, in qua si sanus ac ualens diligen-
ter fuerit exercitatus, hunc mors non opprimet impar-
tum. Ex his autem quæ dicta sunt colligere licet quadrupli-
cem esse mortem, Spiritualem, naturalem, transforma-
toriam, & æternam. Naturalis est separatio animæ à
corpore. Spiritualis est separatio dei ab animo. Quem-
admodum enim anima est uita corpori, ita deus est uita a-
nimæ. Hæc peperit naturalem, quod ad necessitatē attinet,
ut est sanè pia ueterum theologorum opinio. Ex utraq; na-
scitur mors gehennæ: si coeant inter sese mors spiritualis
ac mors naturalis. Post mortem enim corporis, non est
locus poenitentiae. Superest mors qua transformamur
ab imagine ueteris Adæ in imaginē noui Adæ, qui est
Christus dominus. Hæc est separatio carnis à spiritu.
Nec hic mediocris est lucta, ne spes quidē ulla uictoriæ,
nisi Christi spiritus adiuuaret infirmitatem carnis nostræ.
Sed illius gratia in nobis occidit ueterem hominē, ut iam
agamur non spiritu nostro, sed spiritu dei, nec ipsi uiua-
mus, sed uiuat in nobis Christus. Hæc felicissima mors an-
cuiquā ad plenum obtigerit in hac uita nescio. Domini
tamen liberalitas, quod nostræ deest imbecillitati, de suo
supplere dignatur. Hæc mors expetenda est, summoq; stu-
dio per

dio per omnem uitam meditanda. Quemadmodū Beatus 2. Corin. 4
 Paulus scribit Corinthijs: Semper mortificationem Iesu
 Christi in corpore nostro circūferentes, ut & uita Iesu
 manifestetur in corporibus nostris. Eodem hortatur Co
 lossenses: Mortificate membra uestra quæ sunt super ter
 ram. Non iubet erui oculos, aut amputari manus, aut exe
 cari genitalia. Sed quæ membra? Addit, fornicationem,
 immundiciam, libidinem, concupiscentiam malam & au
 uariciam. Vulgus hominum luget mortuos, at Beatus Ibidem.
 Paulus Colossensibus gratulatur hanc mortem. Mortui,
 inquit, estis, & uita uestra abscondita est cum Christo
 in deo. Hæc mors mater est uitæ spiritualis, quem admo
 dum peccatum mortis spiritualis pater est, atq; etiam
 gehennæ. Sed in his mortis generibus præpostero sese ge
 runt pleriq; mortales. Ad memoriam mortis corporalis
 quā inhorrescimus. Veteres ob id ipsum habebāt inuisam
 cupressum, quod in funeribus soleat abiberi, & apium,
 quod eo coronarentur sepulchra, nec hodie desunt, qui
 ad turis odorem diris execrationibus utuntur, quod ut ar
 bitror hinc in funere fiat suffitus. At mors spiritualis hor
 ribilior est sexcentis mortibus corporis, & ad hanc ultro
 alacresq; festinamus, gloriantes quū male fecerimus, &
 exultantes in rebus pessimis. Exanimamur quum pericu
 lum obijcitur, ne anima corpus hoc miserum destituat, se
 licius extra carcerem uictura: quanto iustius oportuit ex
 animari quoties periclitamur, ne deus æterna uita deser
 rat animam nostram. Domum in qua defunctus est alius
 quis funestā uocamus, & obturatis naribus præterimus.

At qui

DE PRAEPARATIONE

Becl. 7.
 Atqui Sapiens iudicat longe melius, ire ad domū luctus,
 quā ad domum conuiuij. In luctu natura contristatur.
 Sed hæc tristitia quia secundū deum est stabilem in nobis
 salutem operatur, dum nos cōmonitos nouissimorū reuo-
 cat ad poenitentiam, nec sinit nos peccare in aternū. Felici-
 ter intersunt luctui, qui sic deflent mortem alienam cor-
 poris ut incipiant seipsos lugere, morte grauiore exani-
 matos. Vtrum igitur potius, amarum deuorare catapotium
 ut unius horæ molestia lucrifacias perpetuam sanitatē,
 an in conuiuiο bibere mulsum toxicum quod breui dele-
 ctaciuncula mortē adferat? Sed harum rerū multis adeo
 nulla habetur ratio, ut in lustris cantent ebrii, sibi plau-
 dant qui fraude rem domesticam reddiderūt auctiorem,
 triumphēt qui sceleratis artibus emerferunt ad honores.
 An non uulgus hominū, in delicijs ac uoluptatibus carnis
 uolutari, uocat uiuere? At, qui sic uiuunt, bis mortui sunt.
 Primū quia spiritu dei uacant, dein quia iam tum filij
 sunt gehennæ. Quemadmodū enim piorum carne mortuo-
 rum uita abscondita est in deo apparitura simul cū Chri-
 sto: ita in his qui se carni dediderunt, abscondita est mors
 gehennæ, quam circūferunt, apparitura in extremo iu-
 dicio. Peccatorem in hac uita sola spes sperat à gehenna.
 Quandiu enim spirat homo, spes est ueniæ. Verū etiam
 atq; etiam uidendū, ne spes quæ nō proficiscitur à f. de et
 charitate det nobis uerba. Sic sibi blanditur aliquis: Iuue-
 nis sum, fruar hoc mundo, ubi ad senectutem uenero pie-
 tatem colam. At & d. u. quæ tibi promist senectutē?
 Alius, dum floret ætas, indulgebo genio. Vbi ducta erit

uxor;

p̄xor, incipiam esse frugi. At ὧ αὐτόκολλας, qui scis an
 perendie sis uicturus? Est fortasse qui cogitet, aliquan-
 do fiam monachus, ibi deplorabo uitam male actam,
 interim fruar mundo. Vt uita suppetat, quis tibi pollicitus
 est istam uoluntatem, quæ cupiat pro uoluptatibus am-
 plecti poenitentia? An istam mentem sibi quisquā dare po-
 test? Vt ad cor redeat peccator, sola Christi gratia prae-
 stat. Verum ille bibere dat eam, quibus uult, & quando
 uult. Certe quod ad peccatorē attinet, iam nunc in gehē-
 na est. An non prodigiosa cecitas est, ut homo qui in tā
 horribili statu sit, sibi diem prae figat, ad quem uelit resis-
 piscere, cui in puteum delapso aut in carcerē coniecto lē-
 ta uideretur omnis eduentium festinatio. E puteo statim
 inelamaret opem hominis, & in tantis malis constitutus,
 non protinus implorat auxiliū dei, qui solus excitat mor-
 tuos? Quisquis igitur in uita mortem transformatoriam
 diligenter meditatus fuerit, tum mortem spiritualem ac
 gehennae uehementer horruerit, minus horrebit imminē-
 tem mortē corporis, quæ non separat à deo, sed deo pros-
 pius iungit, finem semel imponit cunctis afflictionibus,
 quibus hæc uita tunditur undiq; transmittit ad sempiternā
 quietem. Ais, Transmittit in requiem, sed piorum
 animas. Recte, mors enim peccatorum pessima. Ergo
 dum uiuis ac uires, da operam ut sis de numero iustorū.
 Nam iustus & ille est, qui ex corde agnoscit ac damnat
 iniustitiam suam, territusq; gehenna, confugit ad asylū
 diuinæ misericordie, & ad salutifera poenitentiae reme-
 dia. At qui per omnē uitam, perinde quasi sint immortales, in-

DE PRAEPARATIONE

les, indulgent affectibus suis, ad uoces dei toties tam amāter prouocantis ad pœnitentiā Toronæo littore, ut aiūt, surdiores, quid mirū si perturbantur quum urget extrema necessitas? Tūc res est cum morbo qui non sinit quicquid aliud agi, cum medicis, cum heredibus, cum legatarijs et captatoribus, cū creditoribus ac debitorib. cum uxore ac liberis, cū œconomis ac famulis, cū amicis et inimicis, cū exequijs ac sepultura, cū cōfessionibus, dispēsationibus ac cēsuris, cū restitutionibus ac placationibus, cum uarijs cōscientie scrupulis, postremo & cum fidei dogmatibus. Adde his cum mundo, quem quoniā nimis dilexit, inuitus relinquit, insuper cum ipsa morte corporis, ad quam præparatus non est, deniq; cum Satana, qui tunc omnibus urget machinis, cum gehenna, quæ tunc omnes terriculamentorum suorū laruas ingerit. Atqui ad tantum negotiorū agmen non sufficit ille temporis articulus, sed summa cura agendū, ut ad illum extremū, omniumq; grauissimū conflictum homo ueniat quā maxime expeditus. Roget aliquis quibus modis id possit effici. Audiamus Ecclesiasten bene consulentem: Memento inquit creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, anteq̃ ueniat tempus afflictionis tuæ. Audiamus & Ecclesiasticum: Ante iudicium para iusticiam tibi: ante langorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu dei inuenies propitiationem. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conuersationē tuam. Salubre consilium, etiam si notus nobis esset dies mortis. Nunc multo magis id faciendum est, posteaquā omnis dies cuiq; pro ultimo

pro ultimo debet haberi, quum nesciat an alius sit illi succēsurus. Dum uiuimus ac ualemus discutiamus, quantū licet, negotiorū tricas: ac prius quā nos morbus lecto affixerit, disponamus domui nostræ. Primum est meminisse creatoris, ut per sinceram confessionem & pœnitentiam cum illo redeamus in gratiam. Examinemus cōscientias nostras, amputantes quicquid ibi repererimus inuisum deo, ut quum morbus nos protrudet ad tribunal dei, inueniamus propitiationē. Qui rebus florentibus ceruices erigunt aduersus deum, nonne uidemus quā semet abijciant si morbus ualidus minetur mortem? At quanto gratius deo, si ad quod ægrotudo sero compellit, mature nostra sponte faciamus. Prosternamus nos ipsos cum Publicano, & euangelica peccatrice in conspectu dei, lachrymis & eleemosynis, precibus, alijsq; pijs operibus placātes iram dei, & in tempore ægrotationis talis erit mors, qualis fuerit uita nostra. Quidam abhorrent à condendo testamento, quasi hic insit aliquid funesti ominis. Hæc est nostræ carnis infirmitas. Atqui testamentū ò bone cōditum non efficiet, ut citius moriaris, sed ut quietius. Hæc in parte felicior est in cœnobijs bene moriaris agentium conditio, quod ab omnibus curis testamentarijs liberi sint. Cæterum qui liberos habent, aut fratres, aut alioqui legitimos heredes, provideant ne qua in diuidendis bonis nascatur inter fratres & affines cōtentio: qui non habēt, ne relinquunt posteris litū ac rapinæ materiā. Breuiter sic ista digerāt explicentq; sani, ut nihil necesse sit in morbo curis huiusmodi intempestiuis torqueri. Præterea si

DE PRAEPARATIONE

quipus perplexis casibus inuolutus est aliquis, puta de matrimonio, de censuris ecclesiasticis, de uotis, de restitutionibus, aut reconciliationibus, eos sanus ac ualens explicet, nec ulla tricas reseruet in extremū diem. Recte faciunt, qui morientes heredibus mandant restitutionē fraudum partorum, sed longe consultius faciunt, qui ualentes id faciunt, quod alijs sepe numero mandatur frustra. Itidē recte faciunt, qui morituri condonant offensas omnibus à quibus lesi sunt, ac uicissim orant sibi cōdonari, si quid in quem deliquerunt: sed longe deo gratius, & ad conscientiae quietem tutius est, si idem faciant ualentes, non ob mortis metum, sed ob amorē Christi. Recte faciunt, qui morientes legant opum suarum partem in subsidium pauperum, sed uictima fuerit multo gratior Christo, si pro modulo facultatum ipse subleues proximorum inopiam. Nec enim semp̄ peruenit ad egenos, quod illis destinauit moriens, & si perueniat, iam alienū est non tuum quod impēditur. Quid quod morbi cōplures eius sunt generis, ut non dent sp̄acium super his statuendi: ne iam comes morem casus subitaneos, & inopinatos, qui licet non omnes opprimant, omnibus tamen sunt expectādi, quia possunt omnibus accidere. Quemadmodū accidit illi stulto Evangelico, qui sibi pollicitus longam ac suauem uitam, audit, hac nocte rēpetunt abste animam tuam. Deprecantur omnes mortem subitanē & improuisam. Siquidē nusq̄ non audimus has uoces, à subitanea & improuisa morte libera nos domine. Quid est quod orant isti? An omnis inopinata mors detestanda est? Nequaquā. Iustus enim

enim quacunq; morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Neq; enim potest esse mala mors quantumuis subita fuerit, quam uita bona præcessit. Quin igitur sic oramus: A mala uita libera nos domine. At qua fronte uocamus mortem improuisam, quæ se quotidie omnibus sensibus ingerit nostris? Ab infantia nostra quid aliud audimus q̃ gemitus morientium, quid aliud uidemus quàm ef-feri funera? quam pompas lugentium? quàm monumenta, ac defunctorum titulos? Quod si nos leuiter tangunt aliena, quoties nobis propius mors uellicat aurem funeribus affinium & cognatorum propinqua nature necessitudine nos contingentium, & amicorum quos mutua charitas nobis arctius adglutinat, quàm ullos cognatos iungunt nature fœdera. Et si hoc quoq; parū est quoties nos ipsos admonet fragilitatis nostræ? Quis enim nostrum est, qui non aliquoties in uitæ discrimen adductus sit, uel tempestate, uel latrocinio, uel bello, uel ruina, uel pestilentia, uel morbo: Quocunq; te uertas mors in insidijs est. Domus cuiq; tutum est refugium. At quā multos opprimunt tectorum ruinae? Terra solidum elementum, nonne interdū subsidens totas absorbet ciuitates? ipse aer quo spiramus ac uiuimus, sæpenumero mors est, quæadmodum cibus ac potus. Postremo famēs ac sitis nonne quotidie mortē minitatur, ni remediū adhibeas? Quid quid quoties nominatur homo, mortis admonetur. Idem enim nobis declarant, mortales & homines. Quid igitur agunt qui deprecantur mortem improuisam, nisi ut suam accusent improvidentiam: imparatis.

DE PRAEPARATIONE

enim omnis improvīsa mors est, etiam si centenario ue-
 niat improvīsam appellas, quam omnibus sensibus inge-
 rentem sese atq; impingentē non uides? Sic improvīsum
 fuit diluvium impijs, qui Noe iusticiæ præconem, dum ap-
 paret arcam irridebant, edentes, bibentes, iungentes cōs-
 iugia, quasi non esset euenturum, quod deus minitabas-
 tur. Sic improvīsum Sodomis obtigit exitium, qui Loth
 emigrantem irridebant. Idem evenisset Niniuitis nisi ad
 Ionæ præconium egissent penitentiam. Quisquis nouit se
 deum habere iratum, omni momento uindictā expectet,
 imò uitet potius exemplo Niniuitarum ac Dauidis. Ter-
 ribilis est ira domini, sed si nos ipsos deiecerimus ad pœni-
 tentiā, in ira sua recordabitur misericordiæ. Ad Ionæ ho-
 spitis denuntiatiōē Niniuitæ conuersi sunt ad pœnitentia-
 m. At nos ad tot domini nostri denuntiatiōes surdi, mor-
 tem deprecamur improvīsam. Tot exemplis ac parabolis
 inculcat obliuiosæ tarditati nostræ, ut ad omne momē-
 tum smus parati, Noe, Loth, & eorum quos ruina tur-
 ris in Siloa inopinantes oppressit. Addit similitudinē furis
 nocturni, fidelis œconomi, decē uirginū, ac toties inclamat:
 Vigilate quia nescitis diē neq; horā, & nobis ulla mors im-
 prouisa uenit? Venit sed improuidis, aut ut melius dicam
 surdis, cæcis ac stupidis, qui nec dominum inclamantem
 audimus, nec quod sese obulis ingerit uidemus, nec quod
 undiq; pungit sentimus. Nec refert quod Dominicus ser-
 mo loqui uidetur de supremo mundi die. Nam cuiq; su-
 premus uitæ dies, supremus mundi dies est. In consumma-
 tione mundi palām celebrabitur uniuersale iudicium, sed
 interim

interim singulorum animæ simul ut corpus reliquerint, suum fuerunt iudicium, licet nobis ignotū. Dominus aut utrunq; diem æque nobis ignotum esse uoluit, hac quoq; parte declarans indulgētissimā erga nos charitatem. Et enim quum nunc uideamus intolerabilem diuturnum ac malorum uiolentiam, quid facerent, si scirent se diutius uieturos? Rursus infirmi, ut sunt pleriq; mortales, si certo scirent se peruenturos ad senectutem, huc prorogarent exactioris uitæ studium: rursus si certū haberent pauculos uitæ dies superesse, tristes & anxij uiuerent, & ad multas actiones reipub. fruiferas redderentur seiores. Nunc hoc temperamento usa est supremi numinis prouidentia, ut cunctis hominibus mors adeo sit certa, ut singuli non minus certo sciant se morituros, quā sciunt natos esse, utq; nec summi nec infimi sibi possint uana spe blandiri: rursus dies mortis adeo incertus, ut eum dominus nec sibi charissimis notum esse uoluerit. Itaq; fit, ut impij minus lædant bonos, & boni sic abstineant a malis operibus, quasi sint postridie morituri, sic incumbant bonis operibus, quasi diu uieturi. Quid igitur sibi uolunt, qui ad Chiromantas, Astrologos, physiognomantas, genealogicos, uentriloquos, numeros Babylonios & magos currunt, ut sciant cui modū. Clamat Ecclesiastes, nescit homo finē suū, sed sicut pisces capiuntur hamo et aues laqueo cōprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, quum eis exemplo superuenerit: & nos ab his uolumus scire finem nostrum qui ipsi finem suū nesciunt? An quod Christus eterna ueritas nesciri uoluit, quia scire non exo

DE PRAEPARATIONE

non expedit, inuito Christo discent à uanis hominibus? An Christianis placet exemplū impij Saulis? Quid autē illi profuit malefica, nisi ut his moreretur? Sunt, & ij quidē non mali, qui petunt à deo certum mortis genus, orant ut certos menses decumbant, quo uel hoc tempus impendat poenitentiae & confessioni. Sanctius est illorum uotum, qui mortē optant, qua minime molesti sint suis. Hoc enim à charitate proficiscitur. Sed firmioris est fidei, mortis genus ac spaciū egrotationis deo cōmittere. Nouit ille quid nobis expediat & quod nobis est optimū dabit. Sunt innumerae mortis formae, & in his quaedam horribiles, siue quod subito necent, quod nonnullis in ipso accidit conuulsio, siue quod acerbos ac diutinos habeant cruciatus, ut paralyssis, & ischiace, siue quod abominādā habeant speciem, ueluti qui tenaci pituita praefocati nigrescunt, siue quod usum linguae, mentisq; sanitatem adimant, ut apoplexis, phrenesis ac nonnullae febres, aliaeque peculiares, quae homines impellunt ut se praecipitent, aut in puteum insiliant, aut laqueo praefocent guttur, aut gladio seipsos confodiant. Sunt enim morbi qui interiora mentis organa uitiant, quos uulgus daemónicos appellat. Ne ex his quidem iudicandus est homo, quando Chrysostomus monachum demonio obnoxium amantissime consolatur. Quamq; ea mortis genera, quae manifestam habent speciem impietatis. Christianae pietatis est deprecari atq; ad hominari. Contra quosdam uidemus tam placide emori, ut obdormiscere non emori uidentur. Sed quaecunq; acciderit mortis forma, nullus, hinc estimandus est. Ne de ijs quidem

Is quidem qui ob cōmissa facinora dant poenas legibus, licet mortem sorciantur infamem, temere iudicandū est. Nam fieri potest, ut qui ob excitatam seditionē dissecatur in quatuor partes migret in angelorum cōtuberniū, quum alius in ueste Franciscana moriens ac religiose sepultus demigret ad inferos. Dominus est qui de his iudicat. Varijs modis suos exercet ac purgat deus, sed ut dixi nulla mala mors haberi debet, quā bona uita precesserit. Interdum qui placidissime expirant, demigrant ad aeternos cruciatus, contra qui miserabiliter torquentur, euolant in requiem. Quidam optant plenam confessionē ante mortem, supremam unctionē, & eucharistiam, non dissimili ut apparet animo, atq; olim quidam prorogabant baptismū in extremum usq; diem, nec prius accersabatur baptista, quā medicus profiteretur in arte suā parum esse praesidij. Quur semel optamus contingere, quod quotidie à nobis fieri & debet & potest? Optimū enim consilium est, ut quisq; suam conscientiam priusquā se somno tradat, diligenter excutiat, & si quod crimen eo decomissum deprehenderit, tundat pectus, cumq; lacrymis à domino ueniā postulet, & implorata ope diuinā certum sumat propositum uitae correctioris. Nec est quod quisquā hic dicat, Distineor uarijs negotijs, non ualeat. Ad rem tam necessariam quarta pars horae sufficit. Non est longum dicere, Peccaui, miserere. Et hoc satis est si quidem dicatur ex animo. Nemo somno se tradens, certus est fore ut expurgiscatur. Quantum igitur describitur est in eo statu obdormiscere, in quo si nos opprimat

DE PRAEPARATIONE

mors somni germana, & soror fratrem excipiat, in aeternum perierimus? Tantum periculum breuissima cogitatione licet effugere. hoc quotidie apud deum. Apud sacerdotem uero dei uicariū ter, aut quater, aut sepius in anno sincera confessione purgare conscientiam plurimū attulerit tranquillitatis, efficietq; ut morientem non admodum torqueat confessionis anxietas. Porro quoniā in mortis articulo praecipuū solatium est, dominice mortis contemplatio, ac totius ecclesiae cōmunionis, quae est corpus Christi: profuerit at utrunq; diligenter exerceri in uita, ut actio subinde repetita transeat in consuetudinem, consuetudo in habitū, habitus in naturam. Id fiet, si res purgata ab omni affectu peccandi conscientia, frequenter sumamus panē mysticum, ac de poculo mystico bibamus, quandoquidē hoc sacramentū duo quaedam nobis cōmendat, capitis eximiam erga sua membra charitatē, & membrorum inter ipsa societate arētissimam. Quicquid boni est in corpore, à capite Christo defluit: quicquid autē boni est in corpore, membrorū omnium cōmune est: quemadmodū in corpore animantis, licet diuersa sint membra, uarijs officijs destinata, tamen uita à capite proficiscens eadem per omnia membra diffunditur, tā indiuidua societate, ut quemadmodum docet beatus Paulus, si doceat unum membrū, dolor ad omnia perueniat, si gaudeat unum membrū, gloria sit omnīū cōmunis. Nimirum hoc est quod dicitur in Symbolo Apostolorū: Sanctam ecclesiam, sanctorum cōmunionem. Nec enim constrictior est in corpore mystico Christi gratia, quā in animalis

I. Cor. I.

animalis in corpore natura. Religiose faciunt, qui urgēte mortis uicinia, mittunt ad monasterium Cartusianorū aut Franciscanorū, ut orent pro laborante, sed efficacius solatium est, si cogitet egrotus, uniuersam ecclesiam esse pro suo membro sollicitam, Quum autem ecclesiam dico, quā beatam, quamq; numerosam societatem dico, quæ prophetas, quæ Apostolos, quæ tot martyrum ac uirginum examina, quæ tot animas deo charas complectitur. Hæc uniuersa sodalitas pro uno quolibet Christi membro periclitante orat assidue, suisq; meritis ac precibus laborantē subleuat. Neq; uero tua refert, quod non cernitur oculus ecclesia. Nec animā tuā uides, cuius beneficio uiuunt ac mouentur omnia corporis membra. Non potest esse pauper ecclesia, quæ tam diuiti capiti coniuncta est, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter; nec destitui potest membrum, quod à tot sanctorū milibus subleuatur. Capitis charitatem ac beneficentiam erga nos præcipue testatur crux pro nobis redimendis suscepta. Harum rerū memoriam ac uim nobis renouamus quoties cum fide debitaq; reuerentia carnem domini comedimus ac sanguinem bibimus. Simulq; admonemur, uniuersos esse unū corpus qui eodem pane uescuntur, & de eodem bibunt poculo. Ne quis igitur despōdeat animū, si membrorum est infirmum ac languidum, quum caput habeat omnipotens, nèue sibi destitutis uideatur, qui totius ecclesiæ meritis, precibusq; subleuatur. Ad harum itaq; rerum contemplationem si quis in uita fuerit diligēter exercitatus, in morte plus adferent solatij. Tum enim

D ij suapte

DE PRAEPARATIONE

suapte sponte occurrent uelut animæ familiaria. Proinde mea sententia rem piā cōmenti sunt, qui Dominica mortis historiam per certas horas partiti sunt, quo pueri cōsuescerent singulis diebus aliquam illius portionem commemorare cum gratiarū actione. Qui uero substituerūt Liturgiam de uirgine, ut rem non impiam excogitarunt, ita, si phas est uerum fateri, uinum uerterunt in aquam. His rationibus optime fit, ne mors subitanea & improvisa nos opprimat. Deserendi liberi dulces, uxor chara, amici dilecti, agri culti, structurae magnificæ, opes amplæ, At miles Christi hæc omnia negligere meditatus est cuius anima uelut in præsidio corporis excubat, ad omne momentum expectans imperatoris classicum, quo iubeatur inire prelium, semper erectus ad illam uocem: Dispone domui tuæ, quia morieris & non uiues. Corpus habet non pro domo, sed pro tabernaculo, nec ibi recondit thesaurū suum, sed quod ad diurnū dimensum satis est, in zona gestat, semper in excubijs uigilans, semper arma habens in procinctu, aduersus hostium inopinatos incurtus, neq; quicquā duri recusat, modo placeat imperatori

7. cui dedit nomen. Militia, inquit Beatus Iob, est uita hominis super terram. Huius militiæ tironem adhortatur

2. sapiens ille Sirach. Fili accedens ad seruitutē dei, sta in iusticia & in timore, & præpara animā tuam ad tentationem. Seruitus dei est professio militiæ Christianæ. Stare militis est in acie accincti ad prelium. Sta in iusticia nō in superbia, que se erigit aduersus deum, sed in iustitia. Dormiunt ac iacent, qui militant huic mundo. Sed Christi miles

Si miles stat accinctus ad omne opus bonum. Opus opti-
 mum est, bene mori in domino. Plurimū enim fiducia ad-
 uersus Satanam addit uita innocenter acta. Fides nescit
 dare locum hosti, spes non nouit succūbere, charitas sup-
 peditat stanti commeatum. Sed quum uita innocenter ac-
 ta conciliet fiduciam, quur additum est in timore? Si iue-
 stus es, quid times? Si non es, quomodo stas? Hic timor
 non est ille desperationis pater, de quo Solomon: Pigrum
 deiecit timor: quem foras eijcit charitas, sed optimus in-
 nocentiae custos. Timor filiorum sanctus permanens in
 seculum seculi. Qui stat, inquit Apostolus, uideat ne cas Rom. 11.
 dat. Ac rursum: Tu autem fide stas, noli altū sapere, sed
 time. Est timor domini sanctus, extimulans ad bona ope-
 ra, ac depellens à malis, & est timor serui nequam, pero-
 trahens ad ignauiam. Timens, inquit, abij & abscondi Math. 24.
 talentum tuum in terra. At timor iustitiae comes efficit,
 ut nostris diffisi uiribus, alacrius operemur presidij
 spiritus, ac circūspectius seruemus dona dei. Præterea
 omnis hominum iustitia, quamuis perfecta contremiscit, Iob. 4 &
 quoties uocatur ad tribunal iustitiae diuinae, in cuius con- 25.
 spectu nec astra sunt munda & in angelis reperitur ini-
 quitas. Quid ni nos infirmi & in luteis domicilijs habi-
 tantes, metuamus hoc iudicium, quū Iob à deo probatus
 dicat: Verebar omnia opera mea, sciens quod non parees
 res delinquenti. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulse-
 rint uelut mūdissimæ manus meæ, tamē sordibus intinges
 me. Et paulus miles Iobe exercitator, dicat: Nullius mali I. Corin. 4.
 mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Sequi-

DE PRAEPARATIONE

tur & praepara animā tuam ad tentationē. Variæ sunt
 tentationum formæ, quibus milites suos explorat deus, sed
 omnium grauissima tentatio est mors. Tum enim uere co-
 minus res geritur, nec est uelitatio, sed utrinq; summa ui-
 de rerum summa decernitur. Ad hunc igitur conflictum
 semper præparandus est animus. Quid enim hic faciet
 miles pugnae rudis, qui nunq̃ cum hoste conflixit, qui nec
 uires illius, dolos, artes & insidias, nec suam uirtutem
 unquam expertus est? Magna uictoriae pars est, cum ho-
 ste noto bellum gerere. Ita fortissimus ille miles uel dux
 potius Beatus Paulus: Vt non circumueniamur, inquit, à
 Satana. Non enim ignoramus cogitationes illius. Quid
 mirum si nouit technas illius qui cum toties conseruerat
 manus, omni periculorum genere exercitus. Tum admo-
 uetur ignis qui declarat quale cuiusq; fuerit opus, & cui
 superstructum fundamento. Atq; hic uidemus interdum
 fieri, quod usu uenit in militia mundana: qui timidiore
 uisi sunt in castris, & ad tubæ signum expalluerunt, in
 ipso conflictu reperiuntur fortissimi contra. qui nondum
 propius urgente periculo uidebantur admodum feroces,
 in ipso prælio sunt formidolosissimi. Ita sunt qui sani iac-
 tant quietem & securitatem conscientiae, se paratos ad
 extremū diem, imò cupere ex hoc calamitoso seculo pro-
 fugere, fretos fide nescio qua, quod Christus nobis pro-
 misit uitam, & pro peccatis nostris poenas dependit, ne-
 gantes referre, cuiusmodi sint nostra opera bona, an ma-
 la. Vnum illud satis esse, si credamus non fore saluos. At
 uereor ne multi ex his, qui dum incolumi sunt ualetudine
 iactant

2. Cor. 2.

AD MORTEM.

20

lactant hanc securitatē, ualde trepident, ubi propius uro
 get extremum discrimen, & ille dies præsto est, quo non
 uerbis, sed ueris res agitur. Exaggerant quantū sit nephas
 dubitare de promissis dei: at nulli magis trepident, quā
 qui non dubitant de promissis dei. Etenim qui non credit
 gehennam paratam ijs qui uiuunt impie, sed mortē cum
 totius hominis interitu adferre finem malorū omnium, mi-
 nus horret mortem. Fides igitur gignit in impijs timorē
 dei, qui est initium sapientiæ, Attestante beato Iob. Ti-
 mor dei ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligē- Iob. 28.
 tia Itē Esaias: A timore tuo domine concepimus & quas 29.
 si parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Lucæ 3.
 populus territus ad prædicationem Ioannis baptistæ, qui
 inuitabat ad poenitentiam, dicens, iam securim ad ra-
 dicem arboris esse positam, dicit, Quid faciemus? At nisi
 credidissent Ioanni, non dixissent, quid faciemus? Similis
 ter in Actis Apostolorum, multitudo territa prædica- 2
 tione Petri, ex fide concepto terrore, cōpuncta corda, di-
 cit Petro & Apostolis reliquis: Quid faciemus uiri fra-
 tres? haud quaquā dictura, nisi fides adfuisset stimulans
 conscientiam metu gehennæ. Hec uero trepidatio, etiam
 in homine pie uiuente non nascitur ex diffidētia erga deū
 pollicentem & comminantem, aut ex incredulitate artis-
 culorum fidei, aut ex hæsitatione de efficacia sacramen-
 torum, quam habent ex morte Christi, sed oritur ex con-
 scientia nostræ imbecillitatis, quæ maior est quā ut à
 nobis possit ad plenum intelligi. De singularibus aut non
 cogimur esse securi, quanquā de nullo sperandum est. Velus
 ti nee

DE PRAEPARATIONE

et necesse est credere, quicumq; cum fide percipit sacra-
 mentum baptismi, recipere criminū omnium gratuitam
 remissionē, at non est necesse credere, hunc baptisatum
 esse liberum ab omnibus peccatis. Nam fieri potest, ut in
 hoc homine fuerit aliquid peculiare impediēs generalem
 sacramenti uim. Idem sentiendum de sacramento poenitē-
 tiae. Impium est dubitare, an sit absolutus à peccatis,
 qui rite suscepit hoc sacramentū. Non est tamen heretis-
 cum dubitare, an hic aut ille sit absolutus, quoniam de pe-
 cularibus impedimentis nobis non constat: Excipio singu-
 larem & euidentem reuelationē aut irrefutabilem au-
 toritatem, quum non sit expressa scripturarum aut eccle-
 siae conscientis autoritas, quae compellit in diuersum. Haec
 hesitatio non est incredulitas, sed religiosa modestia, to-
 to pectore submittens se uoluntati, iudicioq; diuino, etiam
 si uelit hominem damnare. Non enim ideo damnabitur,
 sed hac ipsa submissione promerebitur absolutionē, si re-
 ligiosae trepidationi iuncta sit ex Christi misericordia ue-
 niens fiducia. Huius generis est, quod adferunt de Eucha-
 ristia. Cogimur in genere credere, quod sacerdos rite
 fungens suo officio consecrat corpus & sanguinē domini,
 uerū non est impiū subhæsitare an hic aut ille cōsecrarit.
 Nam hoc non est dubitare de sacramento, sed de peculia-
 ribus circūstantijs impredientibus uim aut rationem sacra-
 menti. Similiter necessario credimus, homines per fidu-
 ciam & charitatem erga dominum Iesum salutem ater-
 nam assequi, phas tamen est dubitare, an hic aut ille sit
 in illo statu. Quāq; nec de alijs temere iudicandum est,
in malam

in malam partem, & in nobis simul cum incremento fidei & charitatis crescere debet spes. Idem sentendum est de promissis ac minis scripturarū, Non enim ex deo qui mentiri non potest, sed ex nobis oritur dubitandi materia. Non ignorat homo, quā eximia bona promiserit deus, sed timentibus ac diligētibus ipsum. At quotus quisq; nostrum est, qui timorē præstitit ut tali domino, amorem, ut tali parenti debitum? Non dubitant igitur an deus sit uerax in promissis, sed an ipsi sint digni promissis. Fides, spes, charitas, timor, dona sunt spiritus. Quis igitur nouit an fides & charitas quam habet, sit ex hoc doctorum genere, quæ nos reddunt deo gratos, & an sufficiant ad salutem æternam? Similiter deus per filium promisit, ueniam omnium scelerum, sed semel per baptisimū, si rite suscipiatur. Cæterum quotus quisq; nostrum est, qui uestem candidam gratis in baptismo datam non multis modis inquinari? Paratum est remedium poenitentiae, sed toto corde conuersis ad dominū. Hic excutiat se quisq; num toto corde sit conuersus ad dominum, num cor habeat uerè contritum & humiliatum, & si habet, an iuxta sufficientem modum. Clamat Baptista: facite fructus dignos poenitentiae. Quis ausit sibi arrogare, quod sic ut dignum est oderit ac detestetur peccata sua? Cominatur deus iram ac gehennam uiolantibus præcepta sua. Quoties autem nos illius timore abiecto uiolauimus ea? Quotumquemq; reperiās, qui non magis metuat iram principis aut iudicis hominis, quā dei uiui. Tum quoties sit, ut homo magis amet hominē q̃ deum, pro mortali amico su

Luc. 3.

E stinens

DE PRAEPARATIONE

stinens, quod in dei gratiā perpeti recusaret? Equidem in hac sum sententia, ut existimem piorum hominum fiducia semper cum religioso tremore coniunctam esse, paucos excipio, quos deus eximios habere uoluit, uidelicet ad exemplū quod extimulet omnes, sed assequantur pauci. Certius sperant domini misericordiam, qui tremunt illius iusticiam. Proinde qui dicunt, crede te fore saluum & saluus eris, bis peccant, Etenim si de qualicunq; fide loquuntur, falsus est sermo: sin de uiua, inepte dicitur crede, quasi cuius in manu sit credere, quum uelit, cum hoc quod haud scio, num certi simus, an fidei donum sit in nobis. Quid quod homo non tantum alijs hominibus, uerumetiam ipse sibi frequenter ignotus est, quum oculos dei nihil quamuis abditum possit fallere. Cor hominis inscrutabile est nobis, sed illum nullus latet sinus cordis, qui finxit cor. Nobis saepenumero uidetur piū, quod impiū est in oculis dei, purum quod impurum est, Ita est, ut homo se credat immunem à peccatis, quum insciens habeat sauciam conscientiam. Quid ni hoc nobis accidat, quā egregius ille Psalter dicat: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine. Tutissimum igitur asylum est, cum religioso tremore à iustitia dei confugere ad misericordiam, & cum Psalmographo dicere: Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuēs. In hoc igitur iudicio nemo poterit subsistere si nostra merita ad diuinam trutinam expendantur, nisi misericordia superexultet iudicio. Eoq; praecessit in eodem psalmo: In ueritate tua exaudi me, in tua iustitia.

Psal. 18.

Psal. 142.

Iacob. 2.

tua iustitia. Quisquis exaudiri cupit remittit contentio-
 nem, & qui cupit exaudiri in ueritate dei, suæ diffidit
 ueritati, sciens quod solus deus uerax, omnis autem ho-
 mo mendax: & qui rogat exaudiri in iustitia dei, suæ diffi-
 dit iustitiæ. Veritas aut & iusticia dei, Christus est, Euā-
 gelicæ gratiæ minister. Per Moysen enim lex data est, quæ
 prodidit in iusticiam nostram, sed gratia per Christum
 Iesum facta est qui nobis suam cōmunicauit iustitiā. Nos
 toties mentimur deo, quoties uiolamus leges illius in
 quas iurauimus ad fontem regenerationis: & toties in-
 iusti sumus, quoties conditori ac redemptori non repen-
 dimus uices, imò abnegamus illū, quoties à pactis recedis-
 mus: sed quamuis nos abnegemus illum perfidi, ille con-
 stanter fidelis est seipsum abnegare non potest, ubiq; ue-
 rax in promissis, ut iustificetur in sermōibus suis, & uin-
 cat quum iudicatur. Pater igitur exaudit nos in sua ueritate, Psal. 50.
 qua per filium promissit nobis remissionem peccato-
 rum, exaudit autē non in nostra, sed in sua iustitia, quia
 per filium iustificat per omnem credentem, fide purifi-
 cans corda nostra. Beati sunt igitur qui seruiunt domino Psal. 2.
 in timore, & exultant illum cum tremore. Quid ni tre-
 mant homines peccatis obnoxij, quem tremunt angelorū
 exercitus? Ante iudicium timere bonum est, ut in iudicio
 inueniamus misericordiā. Ex humanis historijs discimus,
 quanta cum exultatione Beatus Andreas ad crucem ac-
 cessit. At contra, non paucos uiros pietatis opinione ce-
 lebres, accipimus sub mortē magno tremore fuisse con-
 turbatos, expauescentes dei iudicium, totamq; uitam an-
 E ij teactā

DE PRAEPARATIONE

teactam damnantes. Refertur enim de quodam, cui sub mortem trepidanti quum dixissent qui aderant fratres, quid est quod sic expauescas, quum per omnē uitam pietatem colueris? ita respondit, O fratres, Multo alia sunt hominum iudicia, alia dei. Similes uoces emisisse dicitur Benedictus, Bernardus, & Augustinus. Eadem igitur fides, & tremorem incutit, & tremorem uincit: incutit, ostendens quantus sit quem in multis offendimus: uincit, ostendens nobis Christum cuius charitas purgat peccata uestra, gratia supplet imperfectum nostrum. Vt autem non statim fortitudinis aut fidei signum est, mortem non expauescere, nam interdum est stuporis ac uacordiae, interdum scyticae cuiusdam immanitatis: ita ad mortem imminentem expauescere, non semper est diffidentiae, aut malae conscientiae signum. Nonnunquā affectio mere naturalis est pro uarietate corporum, in alijs moderatior, in alijs uehementior. Sic mortem exhorruit Ezechias, uir qui corde perfecto uersatus fuit apud deum, exhorruit autem non obmurmurans deo, sed cum lachrymis depressans, & exauditus est. Noui ego quasdam, quae ad solā mortis mentionē contremiscerent, at iisdem urgēte mortis uicinia nihil fortius aut constantius. Horror enim ille non ueniebat ex mala conscientia, sed ex peculiari sexus aut naturae imbecillitate. Affectus autē naturae, si uirtute superentur, augent coronam, non arguunt diffidentiam. Similiter uideas ingenia quaedam φιλανθρωπα, quae sibi facile in re quauis satisfaciunt. Sunt rursus putidula, sibi ipsis nusq̃ satisfaciencia, etiam si quid recte gesserint, quibus si

bus si admoucas omnia solatia, tamen sentiunt animi remorsum, ad diffidentiam sollicitantem: atq; hinc conijciunt, sese nondum habere deum placatum, quia nunquam sentiunt tranquillitatem conscientie. Verum si naturam distinguamus à uirtute, nec admodum suæ tranquillitati fident, qui sibi quocunq; modo placent, nec protinus spem abijcient, qui mentem habent semper in deteriora uergentem. Istuc naturæ peculiaris uitium est, non uoluntatis, quod negligendum est si uinci non potest, & quod dicat spiritus pro rato habendum, utcunq; reclamet caro. Arbitror & illud esse naturæ, quod homines quibus instat extremus dies, sic ferè immutantur, ut nihil eorū probent, quæ sectati sunt in uita, non quod impia sint, sed quod humana & à perfectione recedentia. Quanq̃ aduersus hos naturæ affectus, spiritus robore pugnandum est, licet ex eis nec alios iudicare conueniat, nec nos ipsos. Redeamus igitur ad id quod institueramus, ostensuri quibus modis subleuari possint homines, ut pleriq; sunt infirmi, quos mors uicina consternat, in quorū uita multa obliuio, multa negligentia, multa cessatio, & omnino multo plus criminum quā benefactorū, & si quid benefactorum est, multa rubigine uitiatum, ut illa ingerere in conspectum dei, nihil aliud sit quā deum irritare. Animus ad mortem aut omnino paratus non est, aut leuiter instructus. Huic in eo articulo quid faciemus? Nemo desperandus est, quamdiu spirat homo. Urget supremū certamen. Spatium breue est, opus est expedito consilio, Quid inquā huic optimo iure perturbato suas

E iij debimus

DE PRAEPARATIONE

debimus? Primum si legitimos habet heredes, consultio fuerit, ut omnem curam testamentariam ad illos releget. Primum hoc non nihil est compendij: sin minus per codicillos, aut si qua uia commodior negotium hoc quam breuissime absoluat: eo peracto submoueat omnes de rebus huius seculi obstrepentes: in quo supra modum peccant complures, qui iam animam agenti ingerunt scrupulos de testamento, deq; rebus externis, interdum & morientem cogunt subscribere, idq; detrectantem & inuitum ac detestantem illorum importunitate, per quos mori non liceat. Quibus amicis quid esse potest inimicis? Dein si morbi ratio patitur, anime priusquam corpori mederi studeat per exomologesim breuem, sed sinceram & fuci experte, & a sacerdote cum plena fide summaq; reuerentia poenitentiae remedium accipiat, ex intimis praecordijs dei misericordiam imploret, sumatq; uitae castigationis propositum si contingat reualefcere. Quod si forte non est parata sacerdotis copia, ne protinus quod solent superstitiosi quidam, trepidet ac despondeat animum, sed ipsi deo ex corde confiteatur iniustitiam suam, qui pro sua clementia mentis affectum pro facto dignabitur accipere, & quod deest externis sacramentorum signis de suo supplere peculiari gratia. Per illum quidem efficacia sunt omnia sacramenta, quae quodammodo signacula sunt diuina erga nos beneficentiae: sed idem absq; signis quum opus est consulit hominum saluti, tantum ut absit negligentia & contemptus sacramentorum, adsit autem fides & prompta uoluntas.

uoluntas. Hæc ideo uisum est admonere, quod frequen-
 ter uidemus quosdam ualde turbari, si uideantur absq;
 exomologesi Ecclesiastica, Eucharistia, & unctione su-
 prema decessuri. quin huiusmodi uoces audimus è com-
 pluribus. Ille Christiane mortuus est, ter confessus est an-
 te mortem, & omnia sacramenta percepit. Rursus cru-
 ce signamus nos, si quem audierimus absq; his ritibus
 diem obiisse. Illud certe Christiani hominis est, optare
 ne quid desit sacramentorum. Sunt enim magna solatia
 mentium, nostræq; fiduciæ adiumenta, & Christianæ syn-
 ceritatis est, omnē quum licet implere iustitiam. Sed ma-
 gis Christianū est, optare fidem & charitatem, sine quib;
 illa nihil conducunt. Verum ex his externis non opor-
 tet quemq; iudicare, nisi constet nobis ea per contemptū
 aut contemptui parem negligentiam fuisse prætermissa.
 Equidem arbitror multos, nec absolutos a sacerdote, nec
 percepta eucharistiā, nec unctos, nec ecclesiastico ritu se-
 pultos demigrare in requiem, quum alij ceremonijs om-
 nibus solēniter peractis, atq; etiam in templo iuxta sum-
 mum altare sepulti, rapiantur ad inferos. Exempli loco
 sint qui naufragio, aut capitis supplicio, aut alioqui re-
 pentino morbo casūe subito perierunt. His igitur ad-
 denda est fiducia, ut certo credant se non minus absolu-
 tos, quā si sacerdoti fuissent confessi, nec minus accipes-
 se gratiæ spiritualis quā si synaxim, & unctionē extre-
 mam percepissent. Tantum adsit, ut modo docebam, ar-
 dens fides, ac prompta uoluntas. Quod si adsit sacerdo-
 tis copia, & morbi uis non patiatur integram exomolo-
 gesim,

DE PRAEPARATIONE

gesim, quæ longiorem requirit orationem, cum intima cordis submissione confiteatur, se totum peccatorem esse & à sacerdote pio affectu petat absolutionem, plenâq; fiducia sese credat absolutum. Quoties nos à concupitis excludit necessitas, deus pro sua bonitate mentis affectum amplectitur. Proinde qui in hoc rerum statu torquent hominem confessione generali, aut exomologeseos iteratione, anxia circumstantiarum discussione, singulorum criminum enumeratione, an rem piam faciant ipsi uiderint, certe rem meo iudicio faciunt intempestiuam. Sufficiat tum una eaq; breuis sed sincera confessio precipue criminum quæ occurrunt animo: aut si id non licet, ardens exomologeseos affectus. Ad hæc, si læsus est à quoquam, uindictam ex animo remittat. Si qui læsus est indignus est cui noxa condonetur, Christus dignus est, in cuius gratiam deponatur ulciscendi affectus. Ne hic igitur reputet quam atrociter sit læsus ab hoc & ab illo, sed quàm multa ipse sibi à deo condonari postulet. Si quem ipse læsit, curet illum quantum licet reconciliandū. Si is nolit redire in gratiam, præcetur illi mentem meliorem, ipse quia quod potuit præstitit, excusatus est apud deum. Si requiruntur bona opera, nullum opus efficacius ad impetrandam domini misericordiam, quam in gratiam Iesu Christi, & ad illius exemplum, qui pendens in cruce orauit pro ijs per quos erat adactus ad crucem, & à quibus concupitijs incessabatur cruce grauioribus, ex animo gratisq; condonare, quicquid in nos peccauerunt homines: et haud scio an ullum opus magis arduum, eoq; cum primis à domino

mino petendum. Sed tamen huc adiuuat ipse morbus, qui frangit humani spiritus ferociam, & ad ignoscendū red-
dit mitiorem. Hic non nullæ partes sunt eorū, qui ad sunt
laboranti, ut ægroto excutiant affectum uulgarem, quo
multi credūt per exomolegesim, Eucharistiam, & uncti-
onem extremam accelerari mortem: persuadeantq; po-
tius, id quod res est, his modis maiorem esse spem recu-
perandæ sanitatis, siue quod animus æger morbū condu-
plicat, siue quod non raro corporis aduersa ualetudo ma-
nat ab animo, postremo quod deus citius audiet uota sup-
plicantū pro reconciliato quā pro irreconciliato. De-
inde ut sacerdotem adhibeant, qui linguam habeat eru-
ditam, ut sciat sustentare qui lassus est uerbo, quiq; sic
moderetur alloquium suum, ut nec nimium blandiens
fallat ægrotum, nec intempestiua austeritate coniiciat in
desperationem, nec baculum fractum comminuat, nec li-
num fumigans extinguat. Nam utramq; in partem peccat. Esa. 48.
catur à multis. Nec temere quos uis admittant ad ægro-
tum, sed eos duntaxat, quorum alloquio subleuetur. Eas
personas arceant, quarū aspectus ægroto possit affectū
peccandi reuocare, ueluti turpium uoluptatum aut aleæ
socios, siue atroces inimicos. Medicorum opem nec asper-
netur, nec adoret. Summa spes fixa sit in deo, qui ut solus
inserit animā corpori, ita solus eximit quum uult. Inter-
dum tamen accersendus medicus, ne uideamur tentare
deum, præsertim in morbis præsentaneis, quos medici
uocant acutos. Turba medicorum arceatur, non tantum
ob id, quod quemadmodū Græcorum prouerbio dicitur,

E multitus

DE PRAEPARATIONE

multitudinē imperatorum perdidisse Cariam, ita multos
 egrotos frequenter extinguit medicorū multitudo: uerū
 etiā quod horū officiosa sedulitas, dū alius aliud suadet,
 & quisq; alieno periculo affectat uideri sapere, atque
 interim pharmaca pharmacis cumulantur, sit ut non uas
 cet egroto iustam curam impendere rebus animi. Porro
 quum propius urget periculum, efficacissima solatia
 sunt ad mouenda: quo tēpore quidā emigraturo blandiun
 tur, multi & ipsi sibi blandiuntur uulgaribus parumq;
 efficacibus remedijs. Veluti quum alius suadet, ut iubea
 at se sepeliri in ueste taliū aut taliū monachorum, aut ut
 uotum deo nuncupet se si conualescat Cartusianorū in
 stitutum professurum. Quin potius admonendus est æ
 grotus, ut ab hoc uotorū genere temperet in morbo: sa
 tis esse si proponat uitā in melius cōmutare: de forma ui
 tæ suscipienda deliberet sanus, perturbationibus ac me
 tu liber. Displicet enim deo stulta promissio. Stulta autē
 Eccle. 5. est, quam ab animo consternato extorquet terror. Alius
 dicit, morere securus, ego intra annū pro te adibo Hie
 rosolymam, aut limina Beati Petri erepam nudis genu
 bus, aut ingrediar antrū Patricij, quod est apud Hyber
 nos. Noui foeminam nobilem ac prudentem, quæ sacerdo
 ti legauit bonam pecuniæ summā, ut annum Romæ quo
 tidie sacrificaret, quasi misse Romanæ sanctiores sint q̃
 Britanicæ. Et tamen ea pecunia melius fuisset collocata,
 si obligasset eum sacrificum, ne unquam Romam adiret.
 Nam mihi familiariter notus erat, quem arbitror magis
 sacrificasse Vulcani cōiungi quā deo. Alij suadent ut ali
cuius

cuius probati monasterij aut ordinis omnia benefacta redimat. Non inficior, magnum esse solatium in communione sanctorum, uerum enim uero an tales contractus ratos habeat deus ambigo. Mea sententia presentius remedium est aduersus desperationem, si laboranti ponatur ob oculos totius ecclesie communio, quae latissime patet, complectens quicquid ab initio mundi fuit piorum hominum qui deo placuerunt, quo in contubernio sunt & angeli. Tota haec sodalitas uotis ac precibus adiuuat laborantem, expectans speciosam uictoriam. Quis igitur abiciat clypeum, qui tam numerosas copias habet auxiliantes? Si spem facit unius monasterij deprecatio, in hoc numero sunt uniuersa monasteria. Non haec eo dixerim, quod non conducatur certorum hominum preces implorare, aut minus utiles esse reor paucorum deprecationes, praesertim quae proficiuntur ex Christiana liberaque charitate, sed quod ad erigendam spem & groti utilior sit uniuersitatis contemplatio. Sic enim dilatatur animus. Sed omnium efficacissimum est solatium à Christo nunquam dimouere fidei oculos, qui se totum nobis impendit, quae habemus aduocatum apud deum, qui nunquam non clamat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. In huius petrae cauernas semet occulat, in huius uulnera sese abdat & grotus, & tutus erit à Satana. Quocumque auocat callidus ille serpens, hic semper oculos habeat ad serpentem illum aeneum in sublimi stipite fixum, ad cuius contemplationem Paulus reuocat Galatas, qui ideo coeperant uacillare, quod à crucifixo defle-

Math. II.

DE PRAEPARATIONE

xerant oculos. Non occident uolantium spirituum uenena-
 ti morsus, si fides immotis oculis intueatur signum il-
 lud salutis aeternae. Christus in cruce pēdens signum est
 triumphale, signū uictoriae, signum glorie sempiternae.
 Nobis ille pugnavit, nobis uicit, nobis parauit triumphū,
 tantū ut huc intentos & uigilātes habeamus oculos fidei.
 In praelijs humanis non parum habet momenti ad uicto-
 riam, quod in socrate laudat Alcibiades, nunq̃ conuiue-
 re. Sed in hoc conflictu qui nobis est cum hoste spiritua-
 li, tota uictoriae spes est in oculis, sed multum interest
 discriminis. Illic obseruatur undiq; intentis oculis, quid
 agat hostis: Hic ad Satanæ molitiones ceci ac surdi, tantū
 ad gratiae signū habemus defixos oculos, & ad redem-
 ptoris uoces aures habemus arrectas. Satanās ea ingerit
 animo, quae exaggerant dei iram. Ad Christus in cruce
 pendens ostendit argumenta misericordiae. Satanās ob-
 latrat, quae demergunt ad desperationem: Christus lo-
 quitur quae erigunt in spem. Nam fides sicut habet oculos
 sic habet & aures. Vtrunq; sensum ab anima requirit
 spiritus sanctus, qui loquitur Psalmo 44. Audi filia &
 uide, & inclina aurem tuam. Audi quod praecepit spōs-
 us tuus, & uide quid promittat, & si uidebitur absur-
 dum, tantam felicitatem paratam collocantibus fiduciam
 in domino Iesu, inclina aurem tuam ut ea quae superant
 hominis sensum, ob hoc ipsum credas, quia dominus est
 qui promisit, cuius misericordia non minus est incompre-
 hensibilis quā omnipotentia. De his auribus meminit
 Psalmus 84. Audiam quid in me loquatur dominus. Ne
 auscultes

auscultes quid in te loquatur caro, quid Satanas, quid hu-
 mana ratio, nihil enim loquuntur nisi desperationem: sed
 audi quid loquatur dominus, loquitur enim pacē in ple-
 bem suam. Ecclesia plebs est domini, gens peculiaris &
 populus acquisitionis, in hoc esto, & audies dominū lo-
 quentem pacifica. Sequitur & super sanctos suos. Hic
 rursus concidit infirmitas humana exclamās: O me pe-
 ditum, peccatis onustus sum, quæ mihi facietas cum san-
 ctis? Atqui non dicit, super sanctos legis aut Mosi, sed
 super sanctos suos. Sancti illius sunt, quos per filium san-
 ctificauit. Si nondum etiam conquiescit animus, audi
 quod sequitur, & in eos qui conuertuntur ad cor.
 Noli expendere criminum magnitudinem, tantum re-
 sipisce, & audies dominum intus loquentem pacem.
 Sermo pacis erat, quem audiuit nobilis illa peccatrix:
 fides tua te saluum fecit, uade in pace. Dic cum Da-
 uide, sed dic ex animo: Peccaui domino. Duobus uer-
 bis paratam & exertam ultionem ueteris in misericor-
 dia. Tales aures habebat qui dicit, Holocaustum & pro
 peccato non postulasti, aures autem perfecisti mihi. De ocu-
 lis loquitur Psalmus 12. Illumina oculos meos ne unq̃ ob-
 dormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præ-
 ualui aduersus eum. Vides hic uictoriam in oculis esse po-
 tius quàm in manibus. Corporis oculos obscurat mors,
 sed non est quod de nobis gloriatur hostis noster, quandiu
 lucet in animo fides nunq̃ dimouēs oculos à Christo crucis
 fixo. Quin totus hic psalmus hoc agit, ut hominem in ago-
 ne constitutum ac de desperatione periclitantē erigat, di-

Luc. 7.

2. Reg. 21

Psal. 29.

DE PRAEPARATIONE

uinae misericordiae contemplatione. Ideo sequitur, *Qui*
tribulant me exultabunt si motus fuero, hoc est, si fide ua-
cillauero. Audis periculum ingens, sed accipe praesens au-
xiliū. Ego autem in tua misericordia speraui. Sed unde
misericordiae spes? Exultabit cor meum in salutari tuo:
cātabo domino qui benefecit mihi. Salutare dei Christus
est, nec est aliud nomen in quo nos oporteat saluos fieri,
Act. 4. Tantam uim habeat Christi pro nolis crucifixi
contemplatio, ut desperatio uertatur in spem, spes uer-
tatur in exultatione. Et qui prius desperationi uicinus
dicebat: Qui tribulant me exultabunt si mortuus fuero,
nunc dicit, Exultabit cor meū in salutari tuo. Audis ui-
ctoriam, nunc audi triumphum: Cantabo domino qui bo-
na tribuit mihi. Qui non habet sua bona quae cantet, can-
tet bona, quae gratis largitur deus per filium. Si nostris
benefactis confidimus, exultabit aduersarius: sin in domi-
no Iesu figamus sacram ancoram spei, conciderit hostis
noster, quemadmodū exultans dicit Apostolus Ro. 8. Si
deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio
non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo
non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis ac-
cusabit aduersus electos dei? Deus est qui iustificat, quis
est qui condemnet? Hac ratione fit ut subito rerum uices
inuertantur, & Christi praesidio uictoriam auferat, qui
uidebatur deploratus, & hostis fractus ac repulsus ab-
scedat, qui iam exultare coeperat. Hac nimirum est ui-
ctoria fidei, de qua Beatus Ioannes in Epistola. 5. Omne
quod natum est ex deo, uincit mundum, & haec est ui-
ctoria

Rom. Io.

etoria quæ uincit mundum, fides nostra. Quis est autem qui uincit mundum, nisi qui credit, quod Iesus est filius dei, quem pater uoluit esse uictimam pro peccatis humani generis? In hoc gradu quandiu constiterit Christi miles, quantumuis circūfiliat, quantumuis incurset hostis, uinci non poterit. In hoc autē extremo conflictu illud summaui mollitur hostis, ut ægotum adducat in desperationē, quod est inter omnia crimina grauissimū. Eoq; tum contra nitendum est, ut laboranti undiq; ingerantur quæ in spem erigant animumq; corroborent. Ad id adiuabit imago crucifixi ægotantis oculis ex aduerso proposita, quæ memoriā infirmā ægroti subinde renouet. Nec non picturæ sanctorum, in quibus dominus extare uoluit bonitatis ac misericordie suæ monumentū, peccatricis Eulgelicæ, Petri post abiuratum dominum flentis, ac similiū: deinde recitatio locorum è scriptis diuinis, quæ nobis cōmendant immensam dei misericordiam, & erga genus humanū charitatem: præcipue uero quæ dominus Iesus pro salute mundi, tum facere tum pati dignatus est. Sunt autem huiusmodi loca innumera, quæ magnū & efficax solatium adferre possunt animo labescenti. Siquidē in hoc articulo Satanās congerit in hominis mentē quicquid fidei speiq; scintillam potest extinguere. Exagerat maiestatem ac iustitiam dei, toties spretam ac uiolatam, Amplificat illius in hominem lenitatem ac munificentia, per omnem uitam neglectam ac reiectam, hoc ipsum torquens in argumentum desperationis, quod uenie spem alere debuerat. ingerit tot annos male consumptos, tot
omissas

DE PRAEPARATIONE

omissas occasiones quæ ad benefaciendū inuitarunt, & si
 quid recte gestum est deprauat ad calumniam. Tentat
 & fidem hominis, ut dubitet de scripturarum autorita-
 te, deq; dogmatibus quæ nobis tradidit ecclesia, philoso-
 phorū & hæreticorū rationes in animū suggerens, pera-
 plexasq; quæstiones, de mundo condito ac redempto, de
 immortalitate animarum, de resurrectione corporum,
 de Christo, an fuerit uerus deus & homo, de sacramen-
 tis ecclesiæ, quàm uim habeant, de præscientia ac præ-
 destinatione dei, omnia detorquens ad diffidentiam ac des-
 perationem, huc etiam scripturarum testimonia depra-
 uans, quod ausus est & in ipsum dominum scripturariū
 autorem. Ad hæc adiuuant per occasionem aduersarium
 morbi molestia, mortis pauor, horror gehennæ, & na-
 turalis mentis imbecillitas animiq; tristitia, quam adfert
 grauis ægrotudo. Ad hanc igitur inclinationem occurrit
 hostis, omnes admolens machinas, ut nutantem deijciat
 ac præcipitet. Verum quemadmodū cum peccatis luctā-
 dum non est, sed ad horum consideratiōe ad Christi gra-
 tiam auertendus est animus, ita cum Satana non est dis-
 putandū, sed impia suggerenti dicendū, abi retro Satas-
 nas, mihi phas non est dubitare de his quæ spiritu sancto
 docta tradidit ecclesia, & satis est tenere fide quod in-
 genio non assequor. Narrant quidam non quidem è sa-
 cris uoluminibus, sed tamen ad id quod nunc agimus sæ-
 tis accommodum, de duobus quos imminente morte de fide
 tentauit Diabolus: alter philosophiæ peritus erat, alter
 nihil aliud q̃ Christianus, rudis & anormis. Prior sug-
 gessit

gesit quid crederet, an Christum deū & hominem, an
 natum de uirgine, an resurrectionē mortuorum. Cœ-
 pitq; philosophæ ationibus demonstrare, non posse cō-
 iungi in unam ea inter quæ nulla esset affinitas, uelut
 inter finitum & infinitum, creatum & increatū. De-
 inde præter naturæ rationem esse, ut uirgo pariat cie-
 trauiui congressum, nec, iuxta philosophorum princia-
 pem Aristotelem, esse reditum à priuatione ad habitū.
 Quid multis? uacillauit homo, & præcipitatus est, ho-
 stis uictor abiit. Alter ille rudis percontanti quid de hoc
 & illo crederet, respondit compendio, quod credit ec-
 clesia. Rursum obijcanti quid crederet ecclesia, quod
 ego, inquit. Quid tu? Quod credit ecclesia. Quid ec-
 clesia? Quod ego. Ab hoc imparato ad disputandum,
 sed simplici fide stabili, tentator uictus discessit. Hoc res-
 ponsum satis est ad abigendū insidiosum hostem. Ma-
 xime tamen ualet in obscuris ac dubijs. Veluti si sugges-
 rat hostis, aut homo intempestiuus, quomodo in tribus
 personis sit eadem numero essentia, quibus modis inter
 se distinguantur: respondeat, sicut credit ecclesia. Quo-
 modo idem corpus possit esse diuersis in locis eodem tē-
 pore, & quomodo in Eucharistia uerum hominis cor-
 pus possit in minimo spatio contineri? Respondeat, sicut
 credit ecclesia. Rursus qualis sit ignis apud inferos, &
 quomodo res corporea agat in substantiā incorporeā?
 Respondeat, sicut credit ecclesia. Aut si quid respondē-
 dum est, paucis respondeat, aut ex Symbolo Aposto-
 loru,

DE PRAEPARATIONE

lorum, quod aegroto quotidie dictandū erit, aut ex literis diuinis, aut ex spiritu dei. Si Satanas ingerat criminum magnitudinem, conuersus ad deum dicat: Auerte faciem a peccatis meis, & respice in faciem Christi tui Iesu. Scelera tua superant harenam quæ est in littore maris. Copiosior est domini misericordia. Qui speras iustitiæ præmium totus iniustus. Iusticia mea Christus est. Tu scelerib. opertus cum Petro & Paulo migrabis in requiem? Non, sed cum latrone, qui audiuit in cruce, **Luce. 23.** Hodie mecum eris in paradiso. Vnde ista fiducia, qui nihil boni feceris? Quia bonum habeo dominū, exorabilem iudicem, & gratiosum aduocatum. Detraheris in Tartara. Caput meum in cælo est. Damnaberis: Tu calumniator es non iudex, damnatus non damnator. Multæ demonū legiones expectant animam tuam. Desperarem ni protectorem haberem, qui deuicit uestram tyrannidem. Iniustus est deus, si pro malefactoris dat uitā æternam. Iustus est qui seruat promissa, & ego ab illius iustitia iamdudum appellauī ad eiusdem misericordiam. Inani spe tibi blandiris. Non potest mentiri ueritas, promissis falere tuum est. Quid relinquas uides, quid habiturus sis non uides. Quæ uidentur temporaria sunt, quæ non uidentur æterna? plusquā uidet, qui firmiter credit. Migras hinc onustus malefactoris, nudus bonis operibus. Rogabo dominum ut me meis malis exoneret, suis bonis conuestiat. At deus peccatores non audit. Sed audit pœnitentes, & ille pro peccatoribus mortuus est.

tuus est. Sera est tua poenitentia. Non fuit sera latroni. Latronis erat firma fides, tua uacillat. Orabo dominū ut augeat fidem meam. Falso tibi persuades, te misericordem habere dominum, qui te tot malis excruciat. Medetur ut clemens medicus. Quur uoluit mortem esse tam acerbam? Dominus est, non potest uelle nisi quod bonum est. Quur seruus male frugi recussem perpeti quod dominus gloriæ perpeffus est? Miserum est mori. Beati qui in domino moriuntur. Sed mors peccatorum pessima. Peccator esse desijt, qui se cum spe misericordie peccatorem agnoscit. Relinquis hunc mundum. Atristi exilio migro in patriam. Tantum bonorum hic relinquis. Sed longe plus malorum. Relinquis opes tuas. Aliena sunt quæ relinquo, mea mecum effero. Quid effers, quum in te nihil sit boni. Hoc uere meum est, quod mihi gratis donat dominus. Deferis uxorem ac liberos. Domini sunt, ei illos cōmendo. Durum est distrahi à charissimis. Breui me sequentur. A iucundis amicis diuelleris. Propero ad iucundiores. Quoniam autem uersutissimus hostis quos ad desperationē pertrahere nō potest, sollicitat ad sui fiduciam, ut quos non ualet in precipitium detrudere, in altum elatos elidat, aduersus hoc quoq; non leue discrimen muniendus est ægrotus. Quæ admodū aut aduersus desperationis charybdim tutum est, si quo magis Satanas deprimit hominem cōscientiæ scelerum, hoc se magis erigat fiducia diuinæ misericordie ac societatis cur. Christo mysticæ: ita aduersus ar-

G ij rogantie

DE PRAEPARATIONE

rogat[i]o scyllam praesens erit remedium, si semet considerat[i]o[n]e propriae imbecillitatis abijciat. Quisquis enim in Christo fortis & excelsus est, in seipso humilis & abiectus, nec deijci potest à Satana, nec allidi. Tale quiddam in ueterum monumentis legimus de diuo Antonio monacho, quē mille modis oppugnauit Satanas, nec nunq[ue] potuit expugnare. Quodam autē tēpore quā frustra admotis omnibus technis nihil profecisset, se uinci fassus est his uerbis, In cassum uitor: si ego te deicio, tu teipsum attollis: si te attollo, tu teipsum deprimis. Ad hanc imaginem si Satanas suggererit, Dignus es qui inter Seraphicos sed eas: respondeat egrotus, Nulla est mea dignitas, nisi quod indignitatem meam agnosco. Multum orasti, multū ieiunasti, uitam austeram duxisti, plurimū in egenos erogasti. Quae narras omnia mihi cum damnatis phariseis sunt cōmunia. Si quicquam ex me boni operis profectum est, domini est, nō meum. At purus es ab ijs uitijs quidus ille & ille laborat. Est igitur unde domino gratias agam nō est unde mihi placeam. Nam nisi me domini misericordia protexisset, & si similis irruisset tentatio, patrassẽ eadem, aut etiam sceleratiora. Huiusmodi responsiunculis muniendus est egrotus, breuibus expeditis aduersus Satanae prauas suggestiones. Exempla sanctorum reuocanda sunt illi in memoriam, sed in quibus reluxit insignis domini misericordia: uelut in Dauide, qui adulterium cumulauit homicidio, ac duobus uerbis effugit & inductam: in Niniua

uitis, in

pitis, in Achab, in filio prodigo, in publicano, cuius ius-
 ticiam dominus præfert Pharisæicæ sanctimonie, in mu-
 lieræ peccatrice quæ audiuit à domino, remissa sunt tibi
 peccata tua. In muliere adultera, quæ audiuit, uade et
 amplius noli peccare: in Petro, qui ter abnegauit do-
 minum, in Paulo, qui persecutus est ecclesiam dei,
 uincens & occidens qui profitebantur nomen domini
 Iesu. In Cypriano, qui ex mago factus est martyr, alijs-
 q; multis, qui ex idolatria, ex blasphemia, ex horrendis
 criminibus, per fidem in Christum misericordiam & co-
 ronam assequuti sunt. Ad excludendam desperationē,
 & erigendam spem aptiores sunt literæ noui testamē-
 ti quā ueteris: nec mirū, Moses Iudæos terrebatur præ-
 ceptis, Christus uniuersos cōsolatus est per fidē & gra-
 tiā. Habent autē sacra uolumina non exēpla tantū, sed
 et dicta quā plurima, partim quæ terrorē incutiāt, par-
 tim quæ territos cōsolentur. Per hæc enim ferē uoluitur
 omnis prophetarū sermo, dei uindictā exaggerās auera-
 sis à deo, ac rursus dei misericordiam amplificans ad poe-
 nitentiam conuersis. Vtrunq; pharmacum salutiferum
 est, si scite & in loco adhibeatur. Quæ territant admo-
 nenda sunt corpora sanis, sed animo laborantibus, fero-
 cibus & huius uitæ prosperitate temulentis, aut mundi
 delicijs quasi mandragore indormientibus, quo uelut ele-
 leboro ingesto resipiscant, aut brassica sumpta redeant
 ad sobrietatem, aut uehementius inclamati uellicatiq;
 expergiscantur. Quæ uenie spem faciunt, adhibenda

DE PRAEPARATIONE

trepididis ac meticulosis, praesertim in mortis discrimine. Quinquam nec illis sic ingerendus est terror, ut phar-
 maco non admisceatur ueniae spes, nec his ita sunt adhi-
 benda lenimenta ut fallantur. Siquidem aliud est corri-
 gere, aliud deicere: rursus aliud consolari, aliud adu-
 lari. Proinde non parui refert, qui aegrotantibus asside-
 ant. Hos oportet ad manum habere uariarum scriptura-
 rarum loca, quibus aegrotum nutantem fulciant, uel re-
 citandis, uel enarrandis. Ad idem ualebunt praecaciuscu-
 lula apte composita. Feruntur enim quaedam ab indo-
 ctis composita, & ab indoctis ingeruntur aegrotantibus.
 Sic excitata spe, superest purgatorij terror, quem &
 ipsum quidam remedijs, mea sententia, parum solidis le-
 nire & eximere conantur. Quidam emptitijs diplo-
 matibus promittunt securitatem ab igni purgatorio, sed
 uereor ne hoc sit non subleuare aegrotum, sed os sublinia-
 re morituro. Rectius faciunt, qui missis ac precibus pia-
 orum hominum, nec non eleemosynis suadent minuenda
 esse purgatorij cruciatus. Sed omnium efficacissimu-
 mum est, si moneatur aegrotus, ut quantum potest exci-
 tet fidem & charitatem erga deum & proximum, ex
 animo condonet omnibus a quibus laesus est, ac morbi
 cruciatus, mortemque imminentem amore Christi patia-
 enter ferat, totum se Per omnia submittens uoluntati di-
 uinae, reputans deum non iudicare bis in ipsum, &
 Christum pro nostris delictis in cruce dependisse poenas.
 Ex his fontibus ac potissimum ex illius sanguine petat igitur
 nis pur-

nis purgatorij refrigerationē. Atq; ita sibi diffusus, fre-
tus immensa dei misericordia, Christi meritis, ac san-
ctorum omnium suffragijs, contrito corde cum religio-
sa fiducia dicat, IN MANVS tuas domine commens-
do spiritum meum. Nulla inuidia est, si peccator & in-
firmus usurpet uerba domini sui, nā ideo caput nostrū
hec expresse in sese, ut nos imitemur qui sumus illius
membra. Quod si cui placet & ab alijs sanctis exem-
plū petere, dicat cum beato Stephano, domine Iesu ac-
cipe spiritum meum. Exempla magnam habent vim ad
comouendos animos. Ostendunt enim uelut in speculo
quid deceat, quid secus: quemadmodū & in rebus ex-
ternis uehementius uisis quā auditis permouemur: pro-
inde non mediocrem habet utilitatem, frequenter mor-
rientibus adesse ut quod in illis detestandum conspex-
rimus, uitamus: quod pium ac sanctum, imitemur. In
illo si quidem articulo apparet qualis sit cuiusq; fides,
qualis conscientia. Sed nullum inuenietur exemplū per-
fectius, quā quod dominus noster in seipso nobis ex-
pressit. Quum enim instaret illa uox extrema, aduersus
imminentē tentationis Procellam communijs suos sa-
cro sancti corporis & sanguinis sui cōmeatu, nos admo-
nens, ut quoties incidimus in casum aut morbū qui mor-
tem minitetur, protinus exomologesi purgemus affe-
ctus nostros, quemadmodū dominus lauit pedes discipu-
lis suis: mox reuērenter accipiamus corpus domini, qui
eibus animos nostros fortes & inuictos reddet, aduersus
hostem

Actu. 7.

DE PRAEPARATIONE

sus hostem spiritualem. Dominus nullum condidit testamē-
 tū, sed pro testamento fuit sermo totus igneus, quē
 Ioannes accuratius prosequitur, & institutio sacramē-
 ti Eucharistiae in mortis ipsius memoriā. Testamentum
 sapiebant & illa uerba de cruce, Mulier ecce filius tu-
 us. & ad discipulum, Ecce mater tua. De externis igitur
 Ioh. 12. paucis agendū est, de ijs quae faciunt ad fidem &
 charitatem multis. Solent enim uerba morientium auditis
 excipi, & altius insidere mentibus audientium: partim
 quod nemo creditur fingere in eo quidem articulo: par-
 tim quod mens dum incipit diuelli à corpore quo gra-
 uatur, sepe specimen edit illius libertatis & cognitio-
 nis ad quā proficiscitur. Sed redeamus ad redemptoris
 exemplū. A mystica coena secedit ab aedibus in hortum,
 ac iussis eo loco subsidere reliquis discipulis, tres tantum
 sibi adiungit, Petrū, Ioannem, & Iacubum Zobedaei, ut
 eosdem haberet testes humanae infirmitatis, quos in mō-
 te glorie suae testes esse uoluerat. His confessus est ex-
 tremam animi tristitiā, quae sepe morte ipsa, grauior
 est: quibus uigilare & orare iussis, rursus secessit ad or-
 andū. In corporali secessu domini magnū est mysteriū.
 Qui se morti praeparat, ab omnibus urbanis ac domes-
 ticiis affectibus secedet oportet, reipub. curam abiciat,
 possessionum sollicitudinem penitus exuat, uxorem ac li-
 beros domino commendat, ab amicorum & cognatorū
 fiducia sese subducatur, ne intimos quidem in animi curas
 recipiat, solus sub dio sit oportet, qui tū uelit loqui cū
 patre

patre coelesti, quū urget extrema tentatio. Ter admo-
net dormientes ut uigilent orentq; ne intrent in tenta-
tionem. Intrat in tentationē, qui se tradit in potestatem
tentatoris. Vigilantes autem & orantes praestringit
quidem tentatio, sed mox praeterit. Quod tribus disci-
pulis dixit dominus, nobis omnibus dixit. Dormierunt
illi, & ideo succubuerūt tentationi. Petrus omniū fora-
tissimus abnegauit dominum, ceteri metu diffugerunt,
magis etiā abiuraturi, si similis terror fuisset obiectus.
Itidē in mortis discrimine uincitur infirmitas humana,
nisi instanter, nisi puro affectu, nisi cum inuicta fiducia
implorauerit auxilium illius, qui solus uiuificat mortuos.
Porro quo pacto sit orandū in eo rerum statu, exem-
plo suo redemptor monstrare dignatus est. Flexit ge-
nua, parum hoc est, prostrauit sese in faciem. De terra
clamauit ad patrem, tam ualide, ut uox deprecantis à
discipulis tribus, qui ad lapidis iactum aberant, alioqui
& somno grauatis exaudiretur. Bis ad deprecatio-
nem redijt, ter eadem uerba repetiuit. Non sicut ego uolo,
sed sicut tu. Fleuit genua, qui se totum subijcit uolun-
tati diuinæ: procumbit in faciem, qui sibi totus displicet,
totus suis diffidit uiribus ac benefactis, nec aliunde spe-
rat solatium quàm à misericordia domini. Nec statim
desperandum, si differtur consolatio: iterum atq; iterū
redeundum est ad clamorem, non oris sed cordis. Etes
nim si nos quod dominus externe fecit, spiritualiter imi-
temur, aderit bonus angelus, qui sudorem sanguineum
abstersurus

DE PRAEPARATIONE

Gal. 6.

abstersurus est ab animo nostro: & aut eripiet à discrimine, aut robur addet spiritui, ut mortē fortiter persequarum. postremo cum domino nudi crucem ascendamus oportet procul ab omnibus terrenis affectibus ad cœlestis uitæ amorem erecti, ut cum beato Paulo dicere possimus, mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: atq; ibi tribus affixi clavis, fide, charitate & spe constanter perseveremus, strenue depugnantes cum Satana, donec eo deuicto in æternam requiem demigremus, præsidio gratiaq; domini nostri Iesu Christi, cui cum patre et spiritu sancto laus & gloria in omne æuum. Amen.

CRACOVIAE PER MATHIAM

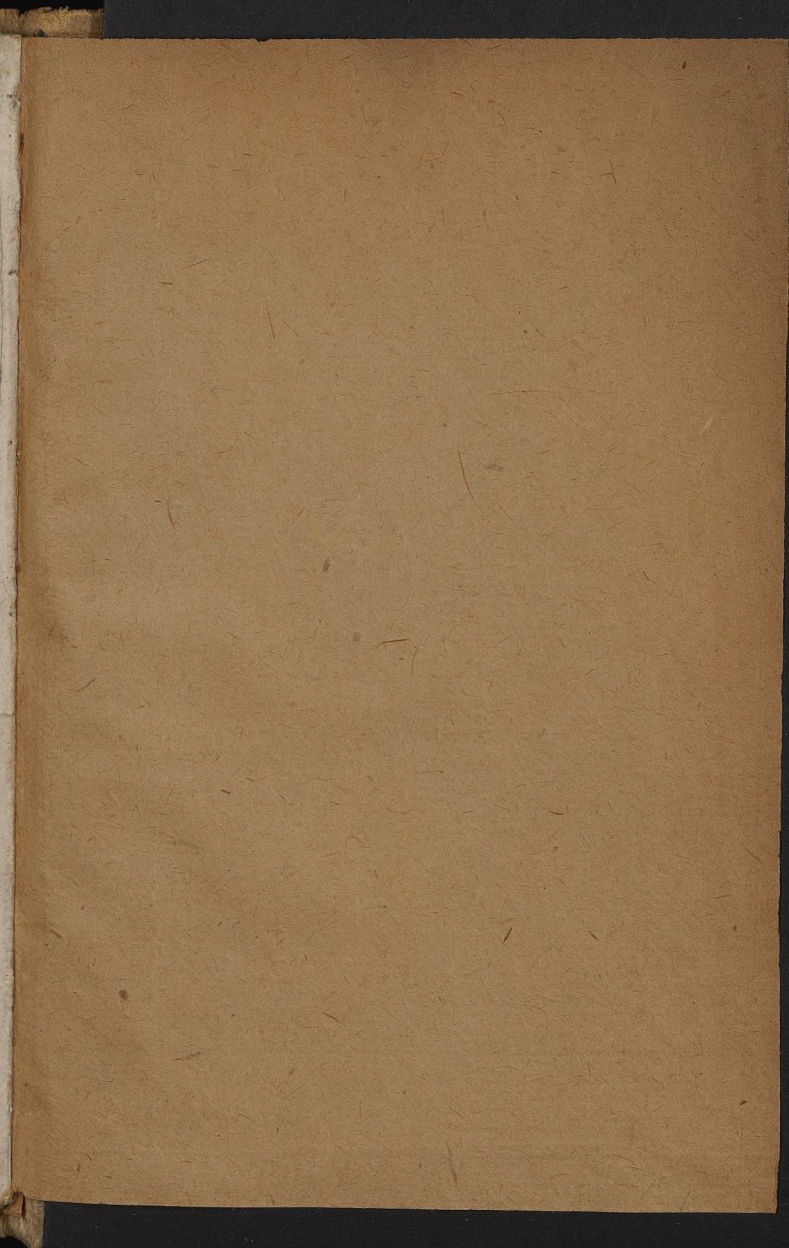
Scharffenberck. Anno ab orbe redēpto

M. D. XXXIII.

BIBLIOTHECA UNIV.

CRACOVIAE

Coll.
Mans. at. Egypt.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0029230

